

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PRÍRODOVEDECKÁ FAKULTA

KATEDRA ROZVOJOVÝCH A ENVIRONMENTÁLNYCH ŠTÚDIÍ

BAKALÁRSKA PRÁCA

Vraždy zo cti v Pakistane

Vypracovala: Michala Duchovná

Študijný odbor: Rozvojové a environmentálne štúdiá

Vedúci bakalárskej práce: Mgr. Nikola Medová, Ph.D.

Olomouc 2023

ABSTRAKT

Vraždy zo cti sú rozšírenou praxou a zároveň problémom v Pakistane, kde je koncept cti hlboko zakorenený v spoločnosti, najmä v kontexte práva šaría. Vraždy zo cti sa považujú za formu trestu pre jednotlivcov, zvyčajne ženy, o ktorých sa predpokladá, že zneuctili svoju rodinu alebo porušili kultúrne normy. Prax je často vykonávaná blízkymi mužskými rodinnými príslušníkmi, najmä otcami, manželmi či bratmi. Úlohou muža je udržovať česť rodiny, a keď ju žena zneuctí svojimi činmi, považuje sa za povinnosť muža znovunastoliť rodinnú česť. Spôsob, ako sa dá obnoviť česť rodiny býva najčastejšie vražda. Karo kari je forma zabíjania zo cti, ktorá je rozšírená vo vidieckych častiach Pakistanu, typicky v Sindhe. Výraz „karo kari“ znamená „čierny muž“ a „čierna žena“, pričom odkazuje na očiernenie rodín konaním dvojice. Koncept cti v práve šaría je zložitý a postupom času sa vyvíjal, čo viedlo k rôznym interpretáciám a zdôvodňovaniu vražd zo cti. Napriek tomu, že ide o trestný čin, veľká časť spoločnosti prax často toleruje a páchatelia ostávajú často nepotrestaní.

Kľúčové slová: Vraždy zo cti, Karo kari, Pakistan, Ženy, Rodinná česť, Šaría, Jirga

ABSTRACT

Honor killings are both a widespread practice and a problem in Pakistan, where the concept of honor is deeply rooted in society, especially in the context of Sharia law. Honor killings are considered a form of punishment for individuals, usually women, who are believed to have dishonored their family or violated cultural norms. The practice is often performed by close male family members, especially fathers, husbands or brothers. A man's role is to uphold the family's honor, and when a woman dishonors it by her actions, it is considered the man's duty to restore the family's honor. The way to restore family honor is most often murder. Karo kari is a form of honor killing that is widespread in rural parts of Pakistan, typically Sindh. The term "karo kari" means "black man" and "black woman", referring to the denigration of families by the couple's actions. The concept of honor in Sharia law is complex and has evolved over time, leading to different interpretations and justifications for honor killings. Despite the fact that it is a crime, a large part of society often tolerates the practice and the perpetrators often go unpunished.

Key words: Honor killings, Karo kari, Pakistan, Women, Family honor, Sharia, Jirga

Týmto by som rada poďakovala mojej vedúcej bakalárskej práce, doktorke Nikole Medovej, ktorá mi aj napriek špecifickým podmienkam venovala čas, energiu a jej drahocenné pripomienky k mojej práci. Takisto jej ďakujem za prívetivý prístup a ústretovosť.

Prehlasujem, že som bakalársku prácu vypracovala samostatne, pod vedením Mgr. Nikola MEDOVÁ, Ph.D. a s použitím literatúry uvedenej v závere práce.

V Olomouci dňa

Údaje o bakalářské práci

Osobní číslo:	R190493	Datum zadání:	27. dubna 2021
Jméno a příjmení:	Michala DUCHOVNÁ	Plánované datum odevzdání:	22. dubna 2022
Studijní program:	B0588A330001 Mezinárodní rozvojová a environmentální studia	Datum odevzdání:	
Zadané téma:	Vraždy zo cti v Pakistane		
Stav práce:	Rozpracovaná práce		

Údaje o kvalifikační práci

- Hlavní téma**
Vraždy zo cti v Pakistane
- Hlavní téma v angličtině**
Honour killings in Pakistan
- Název dle studenta**
Vraždy zo cti v Pakistane
- Název dle studenta v angličtině**
Honour killings in Pakistan
- Souběžný název**
- Podnázev**
- Anotace (krátký popis práce)**

Vraždy zo cti sú rozšírenou praxou a zároveň problémom v Pakistane, kde je koncept cti hlboko zakorenený v spoločnosti, najmä v kontexte práva šaría. Vraždy zo cti sa považujú za formu trestu pre jednotlivcov, zvyčajne ženy, o ktorých sa predpokladá, že zneuctili svoju rodinu alebo porušili kultúrne normy. Prax je často vykonávaná blízkymi mužskými rodinnými príslušníkmi, najmä otcami, manželmi či bratmi. Úlohou muža je udržovať česť rodiny, a keď ju žena zneuctí svojimi činmi, považuje sa za povinnosť muža znovunastoliť rodinnú česť. Spôsob, ako sa dá obnoviť česť rodiny býva najčastejšie vražda. Karo kari je forma zabíjania zo cti, ktorá je rozšírená vo vidieckych častiach Pakistanu, typicky v Sindh. Výraz "karo kari" znamená "čierny muž" a "čierna žena", pričom odkazuje na očistenie rodín konaním dvojice. Koncept cti v práve šaría je zložitý a postupom času sa vyvíjal, čo viedlo k rôznym interpretáciám a zdôvodňovaniu vražd zo cti. Napriek tomu, že ide o trestný čin, veľká časť spoločnosti prax často toleruje a páchatelia ostávajú často nepotrestaní.

- Klíčová slova (oddelujte čárkou)**
Vraždy zo cti, Karo kari, Pakistan, Ženy, Rodinná česť, Šaría, Jirga

- Anotace v angličtině (krátký popis práce)**

Honor killings are both a widespread practice and a problem in Pakistan, where the concept of honor is deeply rooted in society, especially in the context of Sharia law. Honor killings are considered a form of punishment for individuals, usually women, who are believed to have dishonored their family or violated cultural norms. The practice is often performed by close male family members, especially fathers, husbands or brothers. A man's role is to uphold the family's honor, and when a woman dishonors it by her actions, it is considered the man's duty to restore the family's honor. The way to restore family honor is most often murder. Karo kari is a form of honor killing that is widespread in rural parts of Pakistan, typically Sindh. The term "karo kari" means "black man" and "black woman", referring to the denigration of families by the couple's actions. The concept of honor in Sharia law is complex and has evolved over time, leading to different interpretations and justifications for honor killings. Despite the fact that it is a crime, a large part of society often tolerates the practice and the perpetrators often go unpunished.

- Anglická klíčová slova (oddelujte čárkou)**
Honor killings, Karo kari, Pakistan, Women, Family honor, Sharia, Jirga

- Přílohy volně vložené**

Údaje o bakalářské práci

Osobní číslo:	R190493	Datum zadání:	27. dubna 2021
Jméno a příjmení:	Michala DUCHOVNÁ	Plánované datum odevzdání:	22. dubna 2022
Studijní program:	B0588A330001 Mezinárodní rozvojová a environmentální studia	Datum odevzdání:	
Zadané téma:	Vraždy z cti v Pakistane		
Stav práce:	Rozpracovaná práce		

12. Přílohy vázané v práci

grafy

13. Rozsah práce

52

14. Jazyk práce

SK

15. Záznam průběhu obhajoby

16. Zásady pro vypracování

Bakalářská práce je zameraná na tému vražd z cti na území Pakistanu, čo je zem, ktorá aj v 21. storočí vykazuje najvyšší počet zdokumentovaných vražd tohto charakteru. Cieľom práce je priblíženie historického, kultúrneho a náboženského pozadia a vývoja aktu/tradície. Práca skúma dôvody jeho praktizovania a poukazuje na problematiku nečinnosti pakistanskej vlády a vládnych činiteľov. Ďalej rozoberá rozdiely medzi mužskou a ženskou výpovednou hodnotou, vysvetľuje význam Karo Kari a porovnáva vraždy z cti v čase a v rurálnych verzus urbánnych územiach. Práca je zakončená rozobratím rozvojových projektov, ktoré sa tejto problematike venujú a možných riešení, ktoré by viedli k ukončeniu tejto praktiky.

17. Seznam doporučené literatury

BOONE, Jon. Husband of Pakistani woman battered to death says family agreed to marriage. *The Guardian* [online]. 2014. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/may/28/husband-pakistani-woman-battered-to-death-family-agreed-marriage>

BOONE, Jon. Pregnant woman beaten to death by family outside Pakistani court. *The Guardian* [online]. 2014. Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/may/28/pregnant-woman-beaten-death-family-pakistan-court>

BROWN, Tina, Sheila NEVINS a Sharmeen OBAID-CHINOY. A Girl In The River – The Price Of Forgiveness. *YouTube* [online]. HBO Documentary Films, 2015. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=U7a-n00XdtA>

FRAZIER, Lewis. Studies On Sex Differences In Criminal Behavior. *Stop Honour Killings* [online]. 2021. Dostupné z: <http://www.stophonourkillings.com/studies-on-sex-differences-in-criminal-behavior/>

HAILÉ, Jane. HONOUR KILLING ITS CAUSES & CONSEQUENCES: SUGGESTED STRATEGIES FOR THE EUROPEAN PARLIAMENT. *European Parliament* [online]. Brussels: European Parliament, 2007. Dostupné z: [https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2007/385527/EXPO-JO-IN_ET\(2007\)385527_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/join/2007/385527/EXPO-JO-IN_ET(2007)385527_EN.pdf)

Historical Overview. *Honour Based Violence Awareness Network* [online]. Honour Based Violence Awareness Network (HBVA). Dostupné z: <http://hbv-awareness.com/history/>

IQBAL, Muzafar. *HONOUR KILLING AND SILENCE OF JUSTICE SYSTEM IN PAKISTAN* [online]. Lund, Švédsko, 2006. Dostupné z: <https://lup.lub.lu.se/luur/download?fileId=1324990&func=downloadFile&recordId=1324989>. Diplomová práca. Lund University. Vedoucí práce Dr. Sidsel Hansson.

JAFRI, Amir H. *Karo kari (honor killing) in Pakistan: A hermeneutic study of various discourses*. [online]. Norman, Oklahoma, 2003. Dostupné z: <https://shareok.org/handle/11244/590>. Disertace. University of Oklahoma.

OBAID-CHINOY, Sharmeen a Daniel JUNGE. Saving Face (Oscar Winning Pakistani Documentary). *Daily Motion* [online]. HBO Documentary Films, 2012. Dostupné z: <https://www.dailymotion.com/video/x2rb47k>

OBAID-CHINOY, Sharmeen a Hani TAHA. Honor Killings In Pakistan: The Kohistan Case. *YouTube* [online]. VICE News, 2016. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=xwqOTXRZR7g&t=8s>

Údaje o bakalářské práci

Osobní číslo:	R190493	Datum zadání:	27. dubna 2021
Jméno a příjmení:	Michala DUCHOVNÁ	Plánované datum odevzdání:	22. dubna 2022
Studijní program:	B0588A330001 Mezinárodní rozvojová a environmentální studia	Datum odevzdání:	
Zadané téma:	Vraždy zo cti v Pakistane		
Stav práce:	Rozpracovaná práce		

PATEL, SUJAY a AMIN MUHAMMAD GADIT. *Karo-Kari: A Form of Honour Killing in Pakistan* [online]. 2008. Dostupné z: <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/1363461508100790>. Memorial University of Newfoundland.

SAUL, Heather. Pakistan woman survives 'honour killing': Saba Maqsood shot twice and thrown in canal. *Independent* [online]. 2014. Dostupné z: <https://www.independent.co.uk/news/world/asia/pakistan-woman-survives-honour-killing-saba-maqsood-shot-twice-and-thrown-canal-9498119.html>

18. Osoby VŠKP

Vedoucí bakalářské práce: **Mgr. Nikola Medová**
Katedra rozvojových a environmentálních studií

Elektronická forma kvalifikační práce

Zatím není přiložen žádný soubor s elektronickou formou práce...

Posudky kvalifikační práce

Posudek(y) oponenta:

Hodnocení vedoucího:

Soubor s průběhem obhajoby:

Potvrzují správnost vložených údajů a potvrzují plnou shodu elektronické verze s odevzdávanou listinnou verzí VŠKP.

Datum:

Podpis:

ZOZNAM GRAFOV

Graf 1: Páchatelia vražd zo cti v provincii Sindh. Graf podľa Majeed, 2021 zostavil autor.	31
Graf 2: Zastúpenie pohlaví. Graf podľa Majeed, 2021 zostavil autor.	32
Graf 3: Názory na vraždy zo cti v Pakistane: Graf podľa Saghal, 2014 zostavil autor.....	32

OBSAH

1	ÚVOD	1
2	CIELE PRÁCE, METÓDY A POSTUPY SPRACOVANIA	4
3	VRAŽDY ZO CTI	6
3.1	DÔLEŽITOSŤ ŠTÚDIA NÁSILIA PÁCHANÉHO V MENE CTI.....	6
3.2	PREDSTAVENIE VRÁŽD VYKONANÝCH V MENE CTI	6
4	NAHLIADNUTIE DO HISTORICKÉHO VÝVINU A PÔVODU VZNIKU AKTU	9
5	ISLAMSKÉ ZÁKONY A ČEŠŤ	13
5.1	ŠARÍA A KONTEXT CTI	13
5.2	KONTEXT CTI V ŠARÍI	13
5.3	PRÍSTUP TRADIČNÝCH ISLAMSKÝCH ZÁKONOV K SEXU, CTI A TRESTU	14
5.4	ISLAMSKÝ KONTEXT ZABÍJANIA ZO CTI (KARO-KARI)	17
6	VÝSKYT PRAKTIKY V NAJPOSTIHNUTEJŠÍCH PROVINCIIÁCH	19
6.1	KARO KARI	19
6.2	FALOŠNÉ VRAŽDY ZO CTI	22
6.3	JIRGA	23
7	PRÍPADY USKUTOČNENÝCH VRÁŽD ZO CTI	25
8	ŠTATISTIKY VRÁŽD ZO CTI	29
9	INICIATÍVA PRE ZMENU	34
9.1	ÚLOHA MIMOVLÁDNYCH ORGANIZÁCIÍ.....	34
9.2	MOŽNÉ RIEŠENIA PROBLÉMU	37
10	DISKUSIA	39
11	ZÁVER	42
12	ZOZNAM LITERATÚRY	43
13	INTERNETOVÉ ZDROJE	45

1 ÚVOD

Žijeme v 21. storočí vo svete, kedy si ľudstvo Západu, a hlavne tá mladšia generácia, už len ťažko vie predstaviť život pod vplyvom útlaku, strachu či nepráva. Naše zákony, právne normy, ľudské práva a základné slobody nám zabezpečujú morálnu základňu pre zachovanie ľudskej dôstojnosti a bezpečnosti. Vďaka neprajným udalostiam minulého storočia sa západné spoločstvo rozhodlo prijať a zaviesť niekoľko ľudskoprávných zmlúv, ktoré chránia osobnú slobodu a zabezpečujú spravodlivé jednanie voči jednotlivcom. Chránia nás aj pred diskrimináciou akéhokoľvek druhu, či sa už jedná o rasu, náboženské presvedčenie či pohlavie. Touto výsadou, ktorú už mnohí nevedomky považujeme za samozrejmosť všedného dňa, sa však nemôžu pýšiť všetci ľudia naprieč svetom. 21. storočie, disponujúce úžasným technologickým pokrokom, hojnosťou ba až prebytkom, rozvojom demokracie či slobody, má aj odvrátenú stránku.

Neustále narastajúca globalizácia zviditeľňuje rozdiely a priepasti medzi určitými národmi, náboženstvami, kultúrami či etnikami. V očakávaní napredovania k lepšiemu môžeme stále pozorovať mnohé krajiny len nehybne prihliadať k svetovému posunu k vzájomnej prosperite a častokrát až s pocitom odmietavého postoja prijať nové a vzdať sa starého a nefunkčného. Tieto krajiny sa zväčša vyznačujú spoločným menovateľom – neslobodným vládnym režimom, na ktorý doplácajú najmä miestni obyvatelia a ich potlačené ľudské práva. Vďaka zvyšujúcej sa svetovej migrácii sa táto problematika netýka už len pôvodných daných zemí. Globalizácia premiešava rôzne národnosti a kultúry a s nimi aj ich zvyky a praktiky.

Najpočetnejšou skupinou pociťujúcou neprávosť týchto tradícií sú národnostné menšiny a ženy vo všeobecnosti. Neprávosť sa často prejavuje násilím, utláčaním, či odopieraním základných ľudských práv najzraniteľnejším jedincom. Hojným príkladom je obzvlášť násilníctvo páchané v mene cti, ktoré sa najčastejšie prejavuje v kmeňových a tribálnych skupinách alebo rodinných spoločstvách zväčša v rurálnych oblastiach krajiny. Pre dané regióny je typickým znížená životná úroveň kde prevládajú tradičné konzervatívne nastavenia daného spoločstva. Zločiny vykonávané pre uchovanie cti

rodiny sa líšia od bežných foriem násilia páchaného na ženách. Jedná sa o mužom stanovený kódex cti rodiny, ktorý musí každý člen rodiny ctiť a dodržiavať- predovšetkým však ženy. Ak je kódex porušený, vinník musí byť potrestaný pre znovunastolenie cti rodiny. Trestom býva často domáce násilie, nútené manželstvo, znásilnenie, mrzačenie, bitka, týranie a najzávažnejším a konečným trestom zabitie.

Spájanie cti so ženou pozorujeme najviac v islamských kultúrach, kde má žena predstavovať atribút čestnosti a cnosti celého rodu. Sú tu často vyskytujúce sa prípady žien, ktoré sú mužmi (zväčša rodinnými príslušníkmi) utláčané či obmedzované v bežnom chode života, pričom sa táto nesloboda opiera o vymedzené tradície a zvyky danej komunity. Na ženské pohlavie sú pritom kladené očakávania poslušnosti, rešpektu voči mužovi ako aj príkladného dodržiavania kódexu cti. Násilie, ktoré vychádza z porušenia kódexu, je v komunitách brané ako nevyhnutná ochrana pre zachovanie mravov, stability a spoločnosti ako takej. Prinavrátanie rešpektu a stratenej úcty do rodiny skrz násilie je pre západný svet ťažko uchopiteľným konceptom, no pre mnohé krajiny Blízkeho východu sa jedná o prioritu a postavenie v spoločnosti.

Táto bakalárska práca rozoberá vykonávanie vrážd v mene cti v Pakistane, ktorý je spolu s Indiou na popredných priečkach v počte vrážd vykonaných v mene cti za rok. Pakistan je v mnohých oblastiach stále zaostalou rozvojovou krajinou. Viac ako polovica jeho obyvateľov žije v typických odľahlých rurálnych oblastiach, kde spoločnosti stále fungujú na kmeňovom, miestami až stredovekom systéme, a značná časť obyvateľstva žije pod vidieckou a feudálnou kontrolou. Vo feudálnom systéme neexistuje takmer žiadne vzdelanie, žiadna sloboda a so ženami sa v domácnostiach zaobchádza ako s pracovnou silou. Páchanie násilia na ženách v týchto spoločnostiach je veľmi bežné. Dohodnuté sobáše v mene politického a kmeňového mieru sú celkom bežné. Mnohé rodiny nedovolia ženám vydať sa podľa ich úsudku, najmä v takom prípade, ak by to znamenalo prísť o finančné zdroje alebo majetok. Tradičné kultúrne hodnoty a sociálne normy sú medzi obyvateľstvom hlboko zakorenené. Násilie a vraždy vykonávané v mene cti sú praxou, ktorá je súčasťou mnohých tribálnych kultúr Pakistanu. V tejto práci je vyobrazená i úloha zákonodarnej moci, orgánov činných v trestnom konaní, miestnych kmeňových súdnych systémov ale aj komunity ako takej v pôsobení na výskyt trestných činov páchaných

v mene cti. Islam ako náboženstvo zakazuje zabíjanie, a najmä zabíjanie tých, ktorých máme pod opaterou, a preto je celá prax v rozpore s učením islamu.

V tejto práci sa budem snažiť vychádzať z čo naj dôveryhodnejších a spoľahlivých zdrojov, aby som čitateľovi mohla poskytnúť čo najbližší obraz do reálnej problematiky vražd zo cti. Pri spracovaní bakalárskej práce budem čerpať z vedeckých štúdií a odbornej literatúry, prípadne relevantných investigatívnych článkoch či dokumentov. Takisto sa budem do práce snažiť vložiť čo najobjektívnejší pohľad, aj napriek antagonistickým názorom spoločností na kontroverznú tematiku.

2 CIELE PRÁCE, METÓDY A POSTUPY SPRACOVANIA

Cieľom práce je predstaviť význam a koncept vrážd zo cti, vysvetliť ich historické pozadie, identifikovať motivácie ktoré prispievajú k páchaniu vrážd zo cti a ich význam v sociálnom a kultúrnom kontexte Pakistanu, objasnenie významu cti v pakistanskej spoločnosti, priblíženie fungovania právnych systémov a ich pasívnemu prístupu k zmene a objasnenie problematiky s vyššie zmieneným. Sú vraždy zo cti podporované samotným islamom alebo ide o motiváciu spojenú s kultúrnymi presvedčeniami? Aj v dnešnom svete má veľa ľudí mylnú predstavu, že islam podnecuje k zabíjaniu v mene cti, keďže sa daná prax vyskytuje prevažne v moslimských krajinách alebo komunitách. Ďalším cieľom práce, ale najmä osobným cieľom, ktorý chcem aby vzišiel z tejto práce, je snaha tieto mylné predstavy objasniť, a pomôcť čitateľovi pochopiť hlbšie súvislosti skryté za prevádzaním tejto praxe, ktorá je opatrená nízkymi až žiadnymi sankciami.

Na začiatku práca predstavuje a charakterizuje samotné vraždy zo cti, hovorí o výskyte daného fenoménu vo svete, a neskôr sa zameriava na moslimské krajiny a komunity, kde sa prax vykonáva. Prvá kapitola takisto vysvetľuje dôležitosť štúdia a hľadania riešení pre danú problematiku, a zaoberá sa úlohou ženy v spoločnosti a najmä v rodine. Pre pochopenie tejto tradície je kľúčové objasniť jej historické pozadie a určiť jej pôvod vzniku a taktiež priblížiť sociálny kódex kmeňov, od ktorých je prax prevzatá v dnešných regiónoch Pakistanu, ktorým sa venuje druhá kapitola. Keďže sa práca zaoberá aj trestnoprávnou stránkou tradície, tretia kapitola je venovaná interpretácii islamských zákonov, Koránu a práva šaría, v ktorých sú jasne vymedzené paragrafy zakazujúce praktizovanie vrážd v mene cti, či dokonca akýchkoľvek vrážd. Takisto je v kapitole spomenutých niekoľko zákonov vymedzujúcich rovnoprávnosť medzi mužom a ženou. Štvrtá kapitola rozoberá konkrétnu praktiku Karo kari pochádzajúcu z juhovýchodnej provincie Sindh, opisuje spôsob, akým sa vraždy vykonávajú, a zaoberá sa aj takzvanými falošnými vraždami v mene cti, ktorých výskyt sa za posledné roky výrazne zvýšil. Súčasťou kapitoly je aj podkapitola zaoberajúca sa kmeňovým súdom Jirga. Mojim zámerom v tejto podkapitole je poukázať na prepojenie miestnej politiky s presadzovaním radikálnych tradícií a taktiež aj s korupciou, ktorá má významný podiel na neustávajúcom vykonávaní násilia v mene cti. Ďalej sa v práci rozoberajú štyri konkrétne prípady vrážd a násilia páchaného v mene cti spolu so štatistikami, aby čitateľ bližšie pochopil závažnosť

a surovosť tejto tradície. Záver práce je venovaný možným riešeniam a inovatívnym prístupom voči problematike, v podobe iniciatív vlády a predstavenia mimovládnych organizácií, ktoré chcú byť hybnou silou pre viditeľnú zmenu v prístupe k spravodlivosti a k postaveniu žien v krajine, spoločnosti aj rodine.

Bakalárska práca sa snaží odpovedať na tieto otázky:

- Akú úlohu zohráva česť a pohlavie v pakistanskej spoločnosti a aký majú vplyv na výskyt vrážd v mene cti?
- Ako sú právne opatrené a vymedzené vraždy zo cti?
- Akými zásahmi je možné regulovať alebo eliminovať výskyt vrážd zo cti v Pakistane?

Metódou využitou pri vypracovávaní bakalárskej práce bola metóda rešeršno-kompilačná. Dáta boli zbierané, roztriedené podľa ich relevancie voči téme práce a následne spracované do bakalárskej práce. Bakalárska práca je založená na štúdiách, publikovaných článkoch a akademických prácach, ktoré úzko korešpondujú s tematikou násilia páchaného v mene cti, vrážd zo cti, patriarchiou¹ a postavením ženy v spoločnosti, či pohľadu na Islam z rôznych perspektív. V práci sa opieram aj o konkrétne právne predpisy a zákony vyplývajúce z Koránu, Šarie či iných zákonníkov. Číselné dáta sú prevzaté najmä zo štatistík oficiálnych stránok polície Pandžábu. Problematika vrážd vykonaných v mene cti nie je v slovenskej ani českej odbornej literatúre dostatočne podrobne spracovaná, a preto boli v práci využité hlavne elektronické zdroje. Na záver boli vypracované možné odporúčania pre riešenia problematiky vrážd vykonávaných v mene cti v Pakistane.

¹ Patriarchát je grécke slovo, pochádza z patria, čo znamená otec, arche znamená pravidlo. Patriarchát je sociálny systém, v ktorom muži zastávajú a kontrolujú všetky sociálne role a udržiavajú ženy v podriadených pozíciách. Teória patriarchátu premieta násilie a v mene cti vedie ženy na smrť rukou muža. (ARSRC, 2006)

3 VRAŽDY ZO CTI

3.1 Dôležitosť štúdia násilia páchaného v mene cti

Štúdium vrážd vykonaných v mene cti v Pakistane by mohlo pomôcť objasniť zložité sociálne, kultúrne a náboženské faktory, ktoré prispievajú k tejto praxi. Medzi ovplyvňujúce faktory patria napríklad nároky, ktoré sú kladené na jednotlivé pohlavia a rodové úlohy, česť a reputácia rodiny, patriarchálne postoje a priesečník tradičných a moderných hodnôt. Pochopením týchto faktorov sa môže vyvinúť efektívnejšia zmena či zásah v politike prevencie a boja proti vraždám zo cti. Vraždy zo cti sú v médiách často znázorňované ako senzácia islamu a vykresľované ako jedinečný pakistanský alebo moslimský fenomén, ktorý posilňuje xenofóbiu voči kultúre a náboženstvu moslimov. Bližšie pochopenie tejto problematiky a jej štúdium v sociálnom a historickom kontexte môže pomôcť odstrániť negatívne stereotypy a mylné predstavy o krajine, obyvateľoch a islame a takisto môže vnieť trocha zdravého homaranizmu do danej problematiky. Takisto je bližšie štúdium konceptu násilia páchaného v mene cti je esenciálny pre pochopenie zložitosti rodovo podmienených krutostí a ich kultúrnych, sociálnych a náboženských koreňov, a to nie len v Pakistane, ale na celom svete. Uvedomením si reálnej rozšírenosti a vplyvu vrážd zo cti na celkové postavenie menšín a žien sa môžu vyvinúť efektívnejšie stratégie na prevenciu a boj proti tomuto zločinu a na podporu spravodlivejšej spoločnosti a rovnoprávnosti pohlaví. (HRCP, 2021)

3.2 Predstavenie vrážd vykonaných v mene cti

„Vraždami zo cti“ sú označované vopred premyslené zabitia rodinných príslušníkov, zvyčajne ženského pohlavia, ktoré údajne priniesli svojej rodine hanbu alebo ju svojimi činmi zneuctili. Môže sa jednať o určitý druh správania, ktorý sa v rodine alebo komunite považuje za neprijateľný. Vo všeobecnosti sa môže jednať o nasledujúce situácie: predmanželský sex, mimomanželské tehotenstvo, cudzoložstvo či výber partnera neschválený rodinou. (Human Rights Watch, 2001)

Fenomén násilia páchaného v mene cti nepredstavuje len samotné vraždy vykonané rodinou obete. Ďalšími prejavmi násilia môže byť extrémna kontrola a dohľad nad obeťou, čo pre ňu znamená minimum súkromia alebo minimum príležitostí pre socializáciu mimo siete najbližších príbuzných. Rodina obete sa môže často pokúšať o úplné obmedzenie

slobody pohybu ženy, len aby nenaviazala kontakt mimo vyčlenených osôb, s ktorými má povolené nadobudnúť bližší vzťah. Takáto kontrola a obmedzovanie ženám odopiera príležitosti na zúčastňovaní sa bežných spoločenských interakcií. Takisto je pre takto kontrolované ženy takmer nemožné vyhľadať pomoc v prípade páchaného násilia alebo útlaku. Ďalším prejavom násilia páchaného v mene cti môže byť nútený sobáš, znetvorenie genitálií, znásilnenie alebo donútenie obeti k samovražde. Od žien (ale i mužov) sa očakáva, že sa budú riadiť príkazmi svojich starších, o ktorých sa predpokladá, že sa rozhodujú za najvyššie možné dobro ktoré chcú priniesť svojej rodine. (HBVA, 2023)

V komunitách kde sa vraždy zo cti vyskytujú panuje presvedčenie, že na obnovenie cti rodiny musí člen rodiny, zväčša mužského pohlavia, zavraždiť jednotlivca, ktorý údajne spôsobil hanbu alebo zneuctil rodinu v očiach širšej komunity. Pojem, ktorým sa tieto zabitia vo všeobecnosti označujú, vražda zo cti, sa medzi mnohými odborníkmi stáva kontroverzný. Podľa mnohých autorov sa tento výraz spája len s určitými etnikami, i keď vraždy v rodinách sa vyskytujú po celom v svete a v rôznych komunitách. V niektorých krajinách sa tento termín dá zneužiť páchatel'mi pred súdom na ospravedlnenie alebo zľahčenie skutočnosti a dôsledkov kriminálnych činov. (Jafri, 2003)

Po parlamentnom zhromaždení Rady Európy, kde sa rozoberala aj otázka vrážd zo cti, vyšla 7. marca 2003 správa od GEC (*The Gender Equality Commission*), v ktorej bolo uvedené nasledovné: „...hoci takzvané „zločiny v mene cti“ vychádzajú z kultúrnych a nie náboženských koreňov a sú páchané na celom svete (hlavne v patriarchálnych spoločnostiach alebo komunitách), väčšina hlásených prípadov v Európe bola medzi moslimskými alebo migrantskými moslimskými komunitami (hoci islam sám nepodporuje trest smrti za nevhodné správanie v súvislosti so cťou).“ (COE, 2003) Na zhromaždení sa tiež poznamenalo, že len niektoré moslimské komunity praktizujú vraždy zo cti na základe kultúrneho a sociálneho zmýšľania, ktoré náboženstvo samotné nepodporuje. „Nie je to náboženská – tým menej islamská – praktika, ale prejav primárneho postoja k ženám, ktorý je inšpirovaný mýtickou ríšou ľudského vedomia v určitých spoločnostiach.“ (Jafri, 2003)

Ako už bolo spomenuté vyššie, k vraždám zo cti dochádza po celom svete, v širokých škálach komunít rôznorodého kultúrneho či etnického pôvodu, alebo náboženského presvedčenia. Zatiaľ sa však zákony a postoje jednotlivých krajín voči

tomuto aktu líšia. V mnohých krajinách stále existujú, alebo ešte nedávno existovali, trestné zákonníky, ktoré ospravedľujú zavraždenie manželky, sestry, ženského potomka či iného príbuzného ženského pohlavia v mene ochrany a prinavrátania cti „poškodenej“ rodine. Tieto nastavenia spoločenských noriem a zákonov vyplývajú z presvedčení, že muž rodiny, teda otec, brat či manžel, je zodpovedný za cudnosť a lojálnosť ženy v rodine, a teda z tohto vyplýva aj jeho povinnosť prinavrátiť čestné meno a povesť rodiny. Zákon v krajinách ako Irán a Irak poskytuje výnimku pre vraždu, ak bola vykonaná v mene cti, za účelom obhájiť rodinné meno a postavenie v komunite. „Článok 302 islamského trestného zákonníka z roku 2013 oslobodzuje každého páchatel'a vraždy ak preukáže, že obeť vraždy spáchala trestný čin hadd², za ktoré možno uložiť trest smrti; „zločiny“ súvisiace s konsenzuálnymi vzťahmi osôb rovnakého pohlavia opísané vyššie, ako aj cudzoložstvo a určité sexuálne správanie mimo manželstva spadajú do pôsobnosti tohto ustanovenia. Islamský trestný zákonník z roku 2013 opäť nestanovuje, aké alternatívne tresty by páchatel' mal dostať za takýchto okolností, ale nakoniec môže dostať trest odňatia slobody na tri až 10 rokov väzenia na základe článku 612 islamského trestného zákonníka z roku 1996.“ (Amnesty International, 2021)

Dokonca aj v niektorých krajinách ako napríklad Jordánsko, Libanon či Pakistan, kde boli zrušené výnimky trestov pre vraždy zo cti, sa poskytujú zvýhodnené sankcie práve pre mužov, ktorí napadli alebo zabili svoje manželky na základe cudzoložstva alebo inej formy nevery. (Welchman, Hossain, 2005) Násilie páchané v mene cti nie je v krajine rovnomerne rozšírené. Niekde výskyt záleží od úrovne vzdelanosti či socioekonomických podmienok, v iných prípadoch sa výskyt násillia zo cti spája s konkrétnou menšinou. Intenzita sa však v jednotlivých krajinách a dokonca aj v jednotlivých provinciách či krajoch líši. Niektoré kultúrne tradície považujú zločiny páchané v mene cti za výsadu, niekde sú zas považované za zločiny, no aj tak sa vykonávajú. (HBVA, 2023)

² Zločiny, ktoré majú pevné definície a tresty podľa práva šaría a považujú sa za hriechy spáchané proti Bohu. (Amnesty International, 2021)

4 NAHLIADNUTIE DO HISTORICKÉHO PÔVODU VZNIKU AKTU

História ľudskej civilizácie svedčí o tom, že podriaďovanie, vykorisťovanie, ponižovanie, brutálne zaobchádzanie či privlastňovanie si žien sa datuje minimálne od vzniku mestských štátov. Ženské pohlavie nemalo takmer žiadne práva či sociálne postavenie, boli považované za nositeľky hanby či stelesnenie hriechu. (Jafri, 2003)

Existuje niekoľko teórií vysvetľujúcich vzostup tvrdších patriarchálnych štruktúr. Podľa Lemera (1986) bola sexualita a reprodukčné schopnosti žien prvou „vlastnosťou“, o ktorú kmene bojovali kvôli potrebe rastúcej veľkosti populácie a poskytovaniu pracovnej sily pre tieto rozvíjajúce sa mestské štáty. Rozvinula sa kultúra bojovníkov, ktorá „prirodzene“ uprednostňovala mužskú nadvládu. Podľa Ahmed (1992) patriarchálna rodina, ktorá bola vytvorená s cieľom zabezpečiť, aby muži mali kontrolu nad ženskou sexualitou, sa postupne inštitucionalizovala, uzákonila a podporila štátom. Ženská sexualita sa začala považovať za vlastníctvo mužov, najskôr ich otcov a následne ich manželov; v dôsledku toho sa nariadenia upravujúce práva žien sprísnilo a obmedzilo.

Keďže Aristotelove myšlienky ovplyvnili vývoj (aj) sociálneho zmysľovania ľudí posledných dvoch tisícročí, jeho názory na postavenie ženy v spoločnosti sú relevantné aj dnes. Aristotelovský diskurz veľmi jasne ukázal, že ženy boli vnímané ako síce sociálne nevyhnutná súčasť, no pritom podriadené a podradené mužom z hľadiska mentálnych aj fyzických schopností. Tvrdil, že muž je svojou povahou nadradený a žena menejcenná, a jeden vládne a druhý je ovládaný. „Ženy boli podľa Aristotela súcitnejšie, ale žiarlivejšie, hádavejšie, náchyľnejšie na nadávanie a udieranie..., klamlivejšie. Aristoteles teda videl ženské telá ako defektné; žena je ako impotentný muž, pretože podľa jeho názoru je to vďaka určitej „neschopnosti“, že žena je žena. Aj ženský príspevok k počatiu bol podradný: muž poskytuje dušu a dáva formu sekretu ženy, ktorá poskytuje iba hmotnú hmotu, v aristotelovskej schéme.“ (Ahmed, 1992) Aristotelove myšlienky podľa Ahmed (1992) účinne kodifikovali a systematizovali sociálne ideály a praktiky vtedajšej aténskej spoločnosti a ich dôsledky možno pociťovať dodnes. Hoci jeho metóda skúmania bola len deduktívna, jeho presvedčenia boli vo väčšine spoločností na celom svete prezentované ako objektívne vedecké poznatky, vďaka čomu bolo zaobchádzanie so ženami v posledných dvoch tisícročiach výrazne ovplyvnené týmto smerom. Je všeobecne známe, že arabská aj

európska kultúra prijala tieto presvedčenia ako vyjadrenie nadčasových filozofických a vedeckých právd.

Pre lepši pochopenie praxe násilia páchaného v mene cti je potrebné nahliadnuť do pôvodu jeho vzniku. Karo-kari sa v kmeňovej feudálnej spoločnosti vyskytuje už niekoľko storočí, a je silno zakorenený v miestnych tradíciách. Podľa historických zdrojov sa zvyk na dnešné územie Pakistanu dostal v 17. storočí, keď sa v Balúčistane usadili arabskí osadníci, no najstarší pôvod siaha až do starovekého Babylonu, kde panoval názor, že ženské panenstvo patrí jej rodine. (DOJ, 2010)

V Koráne ani hadísoch sa nevyskytuje žiadna zmienka o zabíjaní zo cti. V islamských definíciách je vražda zo cti, konkrétne vzťahujúca sa na trest rodiny voči žene, zakázaná šariou. Náboženské authority nesúhlasia s týmito tradičnými trestami, takže ich praktizovanie je kultúrnym a nie náboženským zvykom. Mnohé komunity kde sa táto prax vykonáva, sa však odvolávajú na islam, hoc prísne zakazuje vraždy a zabíjanie bez právneho odôvodnenia, ako všetky ostatné náboženstvá. Alah, Najvyšší, hovorí: „Kto zabije veriaceho s určitým zámerom, jeho odmenou je peklo naveky.“ (An-Nisa': 93) Vraždy vykonané v mene cti sú založené na neznalosti a ignorovaní morálky a zákonov, ktoré nemožno odstrániť inak ako disciplinárnymi trestami. (DOJ, 2010)

Prax vrážd zo cti má dlhú genealógiu. Súvisí so vznikom patriarchálnych sociálnych štruktúr v Európe a Ázii, v rámci ktorých sa česť rodiny a komunity nerozlučne spája so sexualitou tamojších žien. Mať pod kontrolou zdroje obživy, ako sú pôda a dobytok a tiež zdroje reprodukcie, teda ženy, bolo základom pre prežitie agrárnych a kmeňových spoločností. Aby bolo možné určiť otcovstvo potomstva, zabezpečiť zachovanie rodovej línie a vlastnícke právo na majetok, bola nevyhnutná regulácia ženskej sexuality a ochrana cudnosti ženy. Hodnota a životaschopnosť komunity sa odvíjala od zeme, na ktorej žili a v ktorej pestovali obživu, a od žien, ktoré plodili nových členov komunity. Muži teda zabíjali, aby ochránili svoju krajinu a svoje ženy, ale takisto zabíjali aj svoje ženy, ak porušili kódex upravujúci sexuálne vzťahy. Prax vrážd vykonávaných v mene cti sa tak ukázal ako ústredný prvok kódexu, ktorý reguloval sociálne vzťahy v týchto spoločnostiach. Podľa historických a antropologických štúdií sa zabíjanie žien s cieľom prinavrátiť česť mužovi a zachovať patriarchálne štruktúry po stáročia odohrávalo v

krajinách, ktoré boli kolískami svetových civilizácií: v agrárnych spoločnostiach ako Čína a India (vrátane súčasného Pakistanu), na Strednom východe, v krajinách Stredozemného mora, v južnej Európe, ako aj v krajinách Latinskej Ameriky. (Ali, 2001)

Počiatky vrážd zo cti v Pakistane možno hľadať v predislamskej kmeňovej kultúre Balúčistanu. Migrujúce kmene z Balúčistanu priniesli svoj kmeňový kódex do horného Sindhu a južného Pandžábu, kde prax zabíjania zo cti, zakorenená ako kmeňová tradícia, pokračuje dodnes. Zatiaľ čo v Pandžábe bola prax obmedzená na relatívne malý región pozdĺž hranice s Balúčistanom, vraždy zo cti sa v Sindhe stali neoddeliteľnou súčasťou feudálneho sociálneho systému, pričom mnohé kmene z oblasti Sindhu dodnes dokážu vystopovať svoj rodokmeň až ku kmeňom Balúčov. (Ali, 2001)

Ako ukazujú správy vydávané britskými kolonialistami v Indii, zvyčajná prax zabíjania zo cti v týchto západných častiach impéria bola neoddeliteľnou súčasťou kódexu cti, ktorý upravoval kmeňové sociálne vzťahy. Medzi Balúchmi bolo cudzoložstvo veľmi prísne trestané. Vyhlásenie ženy za vinnú z cudzoložstva bolo pre ňu rozsudkom smrti. Žena pristihnutá pri akte nevery bola nútená obesť sa, inak bola zabitá vlastnou rodinou. V kmeňovom zákonníku však existovalo niekoľko pravidiel, ktoré riadili prax zabíjania zo cti medzi Balúchmi. Po prvé, rozsudok smrti bol vyhradený väčšinou pre vydatú ženu, pristihnutú pri cudzoložstve a po druhé, obyčajné podozrenie nemôže byť dôvodom na zabitie. Pre obvinenie existovali určité dôkazné požiadavky. Muž, ktorý pristihol jeho ženu páchať cudzoložstvo, mohol zabiť ju aj jej milenca, ale musel priviesť dvoch svedkov, aby neveru potvrdili, inak sa zabitie riešilo ako prípad vraždy. Ak muž nebol svedkom nevery, ale dokáže predviesť štyroch očitých svedkov aktu nevery, mohol ich oboch zabiť. Okolnosti boli následne predvedené pred radu starších, ktorí preskúmali, či sú dôkazy adekvátne, a podľa toho vyniesli rozsudok. Ak však dôkazy boli spochybnené, a muž zabil „neverníkov“, bol odsúdený za vraždu a predvolaní svedkovia boli vydaní rodine obvinených, kým neboli schopní preukázať ich tvrdenia. Tento zákon ošetroval falošné obmedzenia a takisto aj túžbu po pomste. V prípade praktizovania nezákonného sexuálneho vzťahu nevydatej ženy, mohol jej otec v rámci svojich práv trvať na smrti oboch strán. Ak sa však zistilo, že je jeho dcéra tehotná, smrť bola väčšinou zamietnutá a jedinou

možnosťou zostával manželský zväzok milencov, pravdepodobne preto, aby sa ušetril život nevinného dieťaťa. (Ali, 2001)

Treba podotknúť, že Briti sa v 19. storočí pokúsili zastaviť alebo aspoň obmedziť zabíjanie žien na území Pakistanu. Charles Napier, britský guvernér Sindhu, vydal najprv vyhlásenie, že všetky vraždy karo-kari budú potrestané smrťou. V dôsledku tejto vyhlášky sa však dramaticky zvýšil počet ženských údajných samovrážd. Nakoniec Napier prišiel s vyhlásením, že každá dedina, v ktorej sa objaví ženská samovražda sprevádzaná mnohými otáznikmi, bude vysoko pokutovaná, hlava dediny bude prepustená a zastúpená niekým iným, a všetci príbuzní zosnulej mali byť vyhnaní z dediny. (Ali, 2001)

Postavenie ženy v kmeňovej spoločnosti sa dá vyjadriť tromi slovami- zan, zar, zamin- žena, zlato, zem- historicky uvádzané ako najvytúženejší majetok muža. Žena bola majetkom muža, ako pôda alebo dobytok, ktorý mohol byť vlastnený alebo vymenený za utužovanie aliancií alebo urovnávanie kmeňových sporov alebo vendet. Každý kmeň si viedol zápis každého života, ktorý dlhovali iným kmeňom. Keď sa zápis skomplikoval, vyriešilo sa to vydaním jedného dievčaťa alebo dobytky, ktoré fungovali ako vyrovnávací komodita. Ak sa vyskytla nejaká vražda člena kmeňa, bola jeho rodine darovaná žena, alebo kus zeme. (Ali, 2001)

5 ISLAMSKÉ ZÁKONY A ČESŤ

5.1 Šaría a kontext cti

Šaría je islamské náboženské právo, ktoré riadi osobný no aj verejný život moslimov. V praxi predstavuje systém povinností, ktoré prináležia všetkým moslimom na základe ich náboženského presvedčenia. Je založená na Koráne, Sunne (učenie proroka Mohameda) a na konsenze islamských učencov. Šaría pokrýva rôzne aspekty života vrátane rodinného práva, trestného práva, obchodného práva a spoločenských noriem. Jedným z ústredných princípov šarie je zachovanie cti, ktoré sa často spája s vnímaním jednotlivcov a ich rodín v komunite. (Shamsy, Coulson, 2023)

5.2 Kontext cti v Šarii

Češť je v islamských spoločnostiach komplexný a mnohostranný pojem, ktorý zahŕňa pojmy reputácie, dôstojnosti, rešpektu a cnosti. Často sa spája s rodinou, kmeňom a komunitou a je vnímaná ako kolektívna hodnota, ktorá si vyžaduje jej ochranu a zachovanie. V kontexte šarie je češť úzko spätá s rodovými rolami, sexuálnou morálkou a rodinnými vzťahmi. Očakávaná sú vyvíjané na ženy, pretože majú zachovávať češť svojich rodín tým, že budú dodržiavať prísne pravidlá správania a skromnosti. Akékoľvek porušenie týchto kódexov, ako je predmanželský sex, cudzoložstvo alebo napríklad neadekvátne ošatenie sa považuje za hrozbu pre češť rodiny a môže mať vážne následky vrátane násillia a sociálnej ostrakizácie. (Hallaq, 2009)

Prepojenie cti a šarie sa odráža v rôznych právnych ustanoveniach, ktoré sa snažia chrániť češť a trestať jej porušenie. Napríklad trestom za cudzoložstvo podľa šarie je ukameňovanie, alebo 100 rán bičom (Hallaq, 2009), čo sa považuje za odstrašujúci prostriedok pre tých, ktorí by mohli uvažovať o sexuálnych vzťahoch mimo manželstva. Za falošné obvinenie z cudzoložstva je takisto udelený trest v podobe 80 rán bičom, čo má veriacich odradiť od ohovárania či falošných obvinení, ktoré môžu poškodiť povest' a češť jednotlivcov, no aj celých rodín. „Ten, kto krivo obviní ctihodné ženy, musí predviesť štyroch svedkov. Ak sa preukáže, že obvinenie je nepravdivé, jeho trest je osemdesiat pruhov a potom sa jeho dôkaz neprijíma. Ak však existuje možnosť jeho nápravy, môže byť ospravedlnený. (K.24:4-5), (K.24:23) a (K.60:12)“ (Hallaq, 2009). Tieto ustanovenia odrážajú dôležitosť cti v islamských spoločnostiach a úlohu šarie pri jej presadzovaní.

Pojem cti v šarii je však kritizovaný aj za jeho možný negatívny vplyv na individuálne slobody a ľudské práva. Kritici tvrdia, že prísne kódexy správania a obliekania uvalené na ženy v rámci šarie sú diskriminačné a utláčajúce, čo im odopiera autonómiu a slobodu prejavu a konania. Mnohí zastávajú názor, že násilie vychádzajúce z ochrany cti, ktoré je často výsledkom porušovania týchto kódexov, je porušením ľudských práv, ale takisto aj samotnej šarie. Taktiež ale tvrdia, že kolektívne poňatie cti v šarii môže viesť k diskriminácii a vylúčeniu marginalizovaných skupín, ako sú nemuslimovia a LGBTQ+ jednotlivci. (USCIRF, 2021)

Pojem cti v šarii je zložitá a kontroverzná téma, ktorá odráža kultúrne a náboženské hodnoty islamských spoločností. Hoci sa usiluje o dodržiavanie určitých morálnych a sociálnych štandardov, môže mať aj negatívne dôsledky na práva a slobody jednotlivca. Je dôležité priznať a riešiť tieto problémy, s cieľom podporiť rovnoprávnejšiu spoločnosť. Dosiahnuť to je možné prostredníctvom právnych reforiem, ktoré vyvažujú zachovanie cti s ochranou ľudských práv a dôstojnosti jednotlivca.

5.3 Prístup tradičných islamských zákonov k sexu, cti a trestu

Cudnosť a sexuálna skromnosť sú v Koráne stavané na piedestál a sú považované za cnosť pre obe pohlavia (napr. K. 33.35). Zatiaľ čo ženy môžu mať súčasne len jedného zákonného sexuálneho partnera, muži môžu mať viacero zákonných partneriek, ak majú dostatok peňazí na to, aby plnohodnotne a rovnocenne užívali viac ako jednu manželku. Hoci sa tento jav často neuplatňuje, tradičné islamské texty to umožňujú. Toto však nepridáva mužom žiadne výhrady pri uplatňovaní trestu, pretože muži i ženy, ktorí sa dopustia ziny³, čelia rovnakému trestu. Monogamia je principiálne zakorenená v Koráne. Ak sa však v spoločnosti vyskytnú nejaké okolnosti, napríklad z dôsledku vojny, kedy by sa počet vdov a mladých dievčat zvýšil a neexistovalo by na to uspokojivé riešenie, islamská vláda môže mužovi povoliť, aby sa oženil s viac ako jednou ženou, no najviac štyrmi, a tak vytvorí výnimku z monogamie. Napriek tomu existujú dve kľúčové

³ Zina v šarii zahŕňa cudzoložstvo a smilstvo. Ten sa vzťahuje na konsenzuálny pohlavný styk medzi nezobášanými dospelými. Zina je definovaná ako nezákonný pohlavný styk medzi mužom a ženou mimo manželstva, pričom obaja vedia, že sú si navzájom zakázaní. Pôvodne Korán trestal cudzoložstvo „len“ uväznením a zadržiavaním obvinených žien v ich domoch, za predpokladu, že obvinenie bolo podložené výpoveďou štyroch očitých svedkov. (Kamali, 2018)

požiadavky, ktoré musia byť splnené: po prvé, muž musí byť schopný zabezpečiť manželky rovnocenne a spravodlivo a po druhé, musí byť finančne schopný užiť rodinu. Ak niektorú z týchto dvoch podmienok nemožno splniť, druhé manželstvo nie je povolené. (Hallaq, 2009)

Cudzoložstvo je v Koráne (K. 24.2) trestané 100 ranami bičom. Korán sa vôbec nezmiňuje o ukameňovaní a poskytuje trest bičom pre všetkých cudzoložníkov bez akejkoľvek ďalšej kvalifikácie. Neskoršia judikatúra uplatňuje tento trest len na tých, ktorí ešte neboli zosobášení. Vinníci, ktorí sú v manželskom zväzku alebo boli v minulosti zosobášení, aj keď v čase spáchania trestného činu ešte zosobášení neboli, podliehajú prísnejšiemu trestu- ukameňovaniu. Ukameňovanie má ako trest pôvod v Sunne proroka a bolo teda prijaté na základe prorockej tradície. Prorok, ktorý ho použil v prípade vydatých cudzoložníkov, tým zdanlivo vyhradzoval koránový trest pre nezosobášeného cudzoložníka. Tento pohľad odvtedy dominuje v právnej praxi.(Kamali,2018)

Je jasne citeľný postoj, ktorý islamské texty aj tradičné právne školy zaujímajú voči protizákonnej sexuálnej činnosti žien i mužov. Ak však chce niekto vzniesť obvinenie ziny, potrebuje k tomu silný dôkaz, v podobe priznania údajného vinníka, alebo štyroch očitých mužských svedkov, ktorý na vlastné oči videli samotný akt styku. Korán (K. 24.4) predpisuje a zákon potvrdzuje, trest 80 rán bičom pre tých, ktorí obvinia ženu z nezákonného pohlavného styku, no nemajú štyroch očitých svedkov aktu, a teda zločin nemá kto dosvedčiť. Keďže sa trest 80 rán rovná skoro samotným sto ranám za protizákonný styk, jedná sa o nepochybne odstrašujúci prostriedok proti ľuďom, ktorí prichádzajú s krivým obvinením zo ziny.(Kamali,2018)

Aj v prípade, ak manžel chce obviniť svoju manželku, musí mať očitých svedkov, aby bola obvinená z trestného činu. Ďalším prípadom môže byť napríklad muž, ktorý tých svedkov nemá, no chce poprieť otcovstvo k dieťaťu, ktoré nosí jeho manželka. Manžel môže ženu, prostredníctvom postupu vyhradeného v Koráne, obviniť z tzv. „vzájomného preklínania- li'an (K. 24.6-9). Pri tomto obvinení musí manžel štyrikrát prisahať, že jeho žena je vinná z cudzoložstva, a následne musí prisahať, že ak klame, padne naňho Božia kliatba. Následne jeho žena (ak sa chce postaviť za svoju nevinu) štyrikrát prisahá, že je nevinná, a nato aj ona prisahá, že ak klame, padne na ňu Božia kliatba. Týmto procesom nie

je manžel potrestaný za vznesenie krivého obvinenia a manželka nie je potrestaná za zinu. Po „vzájomnom prekliatí“ prichádza trojnásobný rozvod, kedy je pár natrvalo a oficiálne oddelený a dieťa pripadá len matke. Muž je zbavený všetkých povinností ale aj práv týkajúcich sa otcovstva, a dieťa nemá zákonného otca. (Hallaq, 2009)

Územie dnešného Pakistanu bolo ešte pred rokom 1947 súčasťou britského impéria. Zákony boli teda prevzaté zo zákonov britských, ktoré sa nazývali Indické trestné zákonníky. Indické trestné zákonníky, vydané roku 1862, samostatne vyhradzujú a odsudzujú vraždy páchané v mene cti, a to v nasledovných oddieloch: Sekcia 34 a 35, Sekcia 107-116, Sekcia 120 A a B, Sekcia 299-304, Sekcia 307, Sekcia 308. Ide o sekcie kde sú vyčlenené zákony týkajúce sa napríklad zabitia z viny, vraždy, neúmyselné zabitie, trest udelený za vraždu, pokus o vraždu a iné. (Sultan, 2018)

Články 25, 27 a 38 z ústavy Pakistanu, prijatej roku 1973, poskytuje ženám rovnaké práva a ochranu ako mužom. Článok 25 hovorí o rovnosti občanov, o tom, že všetci občania sú si pred zákonom rovní a majú právo na rovnakú ochranu zákonom, a teda nedochádza k diskriminácii na základe pohlavia. Článok 27 vyhlasuje ochranu proti diskriminácii v službách, a to že žiadny občan inak kvalifikovaný na vymenovanie do služieb v Pakistane nesmie byť diskriminovaný v súvislosti s takýmto vymenovaním len na základe rasy, náboženstva, kasty, pohlavia, bydliska alebo miesta narodenia. Článok 38 vyhlasuje, že štát má: zabezpečiť blahobyt ľudí, bez ohľadu na pohlavie, kastu, vierovyznanie alebo rasu, zvýšením ich životnej úrovne tým, že zabráni koncentrácii bohatstva a výrobných prostriedkov a ich distribúciu v rukách niekoľkých na úkor všeobecného záujmu a zabezpečením spravodlivého prispôsobenia práv medzi zamestnávateľmi a zamestnancami, prenajímateľmi a nájomníkmi; poskytnúť všetkým občanom v rámci dostupných zdrojov krajiny zariadenia na prácu a primerané živobytie s primeraným odpočinkom a voľným časom; poskytovať základné životné potreby, ako je jedlo, oblečenie, bývanie, vzdelanie a lekárska pomoc, všetkým takým občanom bez ohľadu na pohlavie, kastu, vierovyznanie alebo rasu, ktorí sú trvalo alebo dočasne neschopní zarábať si na živobytie z dôvodu invalidita, choroba alebo nezamestnanosť; znížiť rozdiely v príjmoch a zárobkoch jednotlivcov vrátane osôb v rôznych triedach

služieb v Pakistane. (Khan, 1989) Z vyššie uvedeného vyplýva, že ústava Pakistanu jednoznačne chráni práva žien.

V Pakistane bol zákon o vraždách zo cti prvýkrát osobite uvedený v roku 2004, keď krajine vládol vojenský diktátor Gen Parvez Musharaf. Zákon číslo 300. Vražda; Zákon vyhlasuje, že ktokoľvek s úmyslom spôsobiť smrť alebo ublíženie na zdraví, spácha vraždu. Zákon číslo 302. Trest za vraždu; zákon vyhlasuje, že ktokoľvek spácha vraždu, musí byť: potrestaný smrťou alebo doživotným väzením; potrestaný odňatím slobody v akomkoľvek zmysle na dobu, ktorá môže trvať až 25 rokov. (Jamali, Shah, 2015)

Existuje však aj na právo odpustenia alebo omilostenia páchatel'a, ktoré je vyjadrené v Koráne (2:178); (5:45); (17:33); (42:40). Tento zákon umožňuje oslobodenia vinníka od zaslúženého trestu za vraždu, ak zákonní dedičia obete poskytnú obvinenému potrebné odpustenie. Ak sa v prípade vraždy zo cti potvrdí zrieknutie sa obvinení, súd môže prípad úplne zrušiť a obvineného dišpenzovať. (Hasmi, 2021)

5.4 Islamský kontext zabíjania zo cti (karo-kari)

Islam predstavil pred 1400 rokmi svätý prorok Mohamed. Islam neučí o zabíjaní, a ani o zabíjaní v mene cti. Posledná kázeň proroka Mohameda veľmi jasne deklarovala rovnaké práva žien ako mužov, a zakazovala zabíjanie ľudstva. Prorok mal veľkú úctu k ženám. V jeho časoch mali ženy rovnaké práva ako muži, a dokonca aj neskôr, v časoch kalifov, mali stále rovnaké práva. Učenie Svätého Koránu a hadisov to jasne popisuje. (Jamali, Shah, 2015)

V Koráne je vypísaných niekoľko veršov o zabití človeka, napríklad kapitola 4, verš 93 hovorí: „Ktokoľvek úmyselne zabije iného veriaceho, jeho odmenou bude peklo. Zostane v ňom navždy a doľahne naňho hnev a kliatba Alaha a je preňho pripravený strašný trest.“ Na to nadväzuje kapitola 5, verš 32: „Pre deti Izraela sme nariadili, že ak niekto zabije človeka – pokiaľ to nebude za vraždu alebo za šírenie nešťastia v krajine – bolo by to, akoby zabil všetkých ľudí. A ak by niekto zachránil život, bolo by to, ako keby zachránil život všetkým ľuďom.“ (Haleem, 2008)

Pakistan ako súčasť medzinárodného spoločenstva a člen Organizácie Spojených národov, okrem iných medzinárodných dohôd, ratifikoval v roku 1996 Dohovor OSN o

odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW)²⁷, aj keď s výhradami. (Ali, 2001) Hoci sú zákony vytyčujúce akt vražd zo cti za trestný čin prítomné, tradícia je stále široko praktizovaný v mnohých oblastiach Pakistanu, a dokonca aj medzi vzdelanými občanmi.

6 VÝSKYT PRAKTIKY V NAJPOSTIHNUTEJŠÍCH PROVINCIÁCH

6.1 Karo kari

Karo kari je typ vraždy zo cti, ktorého vznik sa spája s vidieckymi oblasťami v provincii Sindh v juhovýchodnom Pakistane. Aj keď sú už vraždy zo cti na území Pakistanu ilegálne, naďalej sa vyskytujú v mnohých komunitách či kmeňových skupinách v marginálnych častiach krajiny. Jedná sa najmä o oblasti Paňdžáb, Balúčistán a Sindh. Od miesta výskytu aktu sa odvíja aj príslušný miestny názov, v Pandžábe kala-kali, v Balúčistáne siyahkari a v Sindhe karo-kari. Hoci sú tieto praktiky podobné, jedná sa práve o regionálne charakteristiky, ktoré ich robia mierne odlišnými. V tejto podkapitole bližšie rozoberiem najčastejšie praktizovaný typ vraždy zo cti, praktiku realizovanú v oblasti Sindh s názvom Karo kari. „Karo“ v doslovnom preklade znamená „čierny muž“ a „kari“ „čierna žena“, čo metaforicky označuje tých, ktorí očiernia rodinnú hrdosť a meno, a dopustia sa nemanželského a nezákonného vzťahu. Po označení ženy „kari“, majú mužskí členovia rodiny kmeňové alebo spoločenské právo zabiť ju a aj spoluobvineného „karo“, a týmto aktom prinavrátit' stratenú česť rodiny, a očistiť rodinné meno. (WLUML, 2001)

Žena sa môže stať obeťou a byť zabitá z nasledujúcich dôvodov: ak odmietne vstúpiť do manželstva, o ktorom rozhodli jej rodičia; ak sa stala obeťou napadnutia a znásilnenia, v dôsledku čoho jej rodina čelí hanbe; ak je zainteresovaná vo vzťahu, ktorý je nevhodný v očiach spoločnosti, náboženstva, kultúry; ak sa oblieka spôsobom, ktorý sa považuje za nesprávny, neslušný a vulgárny; keď sa chce vzdať svojho náboženstva; ak sa chce rozviesť s násilným partnerom, údajne obvineným z nevery, cudzoložstva, mimomanželských vzťahov, nelojálnosti alebo klamstva. (Naseem, 2021)

Spôsoby akým sa vykonávajú vraždy v mene cti sa rôznia. V Sindhe sú kari („čierna žena“) a karo („čierny muž“) rozsekaní na kusy sekerou, často za spoluúčasti viacerých členov komunity. V Pandžábe sa o vražde rozhodne v okruhu najbližšej rodiny a je vykonaná v súkromí, bez vonkajších zásahov komunity. Vo väčšine prípadov vraždu vykoná najbližší mužský príbuzný obeť, a to manžel, otec alebo brat ženy. V niektorých

prípadoch, keď dôjde k neschválenej interakcii medzi mužom a ženou, môže jirga⁴ rozhodnúť, že tento akt poškvrnil meno celej komunity, a tak vyšle menovaných mužov aby dvojicu zavraždili. Keďže poškodená česť komunity je len čiastočne obnovená zavraždením ženy, pre nastolenie rovnováhy musí byť zavraždený aj zainteresovaný muž. Muži predstavujú menšie percento vražd vykonaných v mene cti aj preto, pretože kari býva zabitá ako prvá. Mnohokrát sa teda stáva, že sa Kari o rozsudku dozvie v predstihu, a pretože má často lepší prístup k ekonomickým zdrojom, tak buď mu peniaze umožnia útek alebo kúpu milosti od zneuctenej rodiny. Kari, ktorému sa podarí uniknúť rozsudku smrti, musí zaplatiť za svoj život aby vyrovnal dlh. Odškodnenie môže byť vo forme finančnej alebo rodine kari poskytne ženu zo svojej rodiny, najčastejšie jeho sestru. (Naseem, 2021)

V posledných rokoch sa označenie karo-kari klamlivo používa na maskovanie vražd, ku ktorým pravdepodobne došlo z iných dôvodov, ako je obnovenie rodinnej cti. Ide o takzvané „falošné vraždy zo cti“, kedy napríklad muž zavraždí iného muža v osobnom spore. Tradícia karo-kari bola zmanipulované kmeňovými súdmi, aby vyriešili problémy s rivalitou a vendetami v komunite. Takisto sa takto kamuflujú vraždy žien, ktoré chcú požiadať o rozvod. Muži ich obvinia ako Kari, a tak aj získajú podporu komunity v otázke vraždy. Ďalší typ falošnej vraždy zo cti sa väčšinou vyskytuje v chudobných komunitách Sindhu, kedy si rodina zaumieni nadobudnúť bohatstvo alebo pôdu vyhlásením falošného karo-kari. V týchto prípadoch býva rodina finančne nespôsobilá, a tak vyhlásia ženu za Kari. To im umožňuje získať odškodné od pôvodnej rodiny obete, a takisto aj od rodiny spoluobvineného Kari. Iné finančne motivované vraždy reprezentované ako karo-kari sú často spojené s manželstvami dohodnutými v rámci rodiny, s cieľom zachovať si majetok alebo s pokusmi zabrániť vdove alebo rozvedenej matke znovu sa vydať, aby sa predišlo prevodu bohatstva do inej rodiny. (Patel, Gadit, 2008)

Výskyt „karo kari“ sa datuje do predislamského obdobia arabských osadníkov, ktorí sídlili vo vedľajšom regióne Balúčistán, kde mali veľmi silné patriarchálne tradície ako aj

⁴ Jirga je kmeňový súd v niektorých provinciách Pakistanu, ktorý rieši široké problémy a konflikty v kmeňovej komunite, vrátane pozemkových sporov, rodinných sporov a trestných činov. (Benson, Siddiqui, 2014)

praktiky (napríklad zaživa pochovávali nechcené novonarodené dcéry). Predpokladá sa, že akt vrážd zo cti vznikol primárne za účelom podriadenia si žien, ktorých hodnotu chceli určovať muži. Tieto spoločenské normy sa hlboko zakorenili v sociálnych útrobach Sindhu a jeho obyvateľov, čo v udržiavanej feudálnej štruktúre regiónu prirodzene viedlo k zachovaniu karo kari v spoločnosti. Takéto rodové normy sa hlboko zakorenili v sociálnej psychike Sindhu, čo viedlo k zachovaniu karo-kari vo feudálnej sociálnej štruktúre miestnych kmeňových komunit. Hoci karo-kari ako prax a termín je špecifický pre Sindh, všeobecný koncept cti bol nezávisle opísaný v mnohých častiach sveta. Aj vďaka tomuto nastaveniu sociálneho zmysľania si určité komunity zachovali tradičné patriarchálne interpretácie islamu, ktoré vyzdvihuje mužskú nadradenosť nad ženami, a privlastňuje ženskú cudnosť mužovi. Je dané, že muž je ten, ktorý vďaka kontrole a segregácii zodpovedá za zachovanie ženskej cudnosti a vernosti, pretože žena je jeho majetkom a on je povinný zodpovedať za svoj majetok. Dané ponímanie a interpretácia islamu obmedzuje slobodnú vôľu ženy, vymedzuje jej funkciu len na jej reprodukčný potenciál a odopiera jej niektoré základné práva ľudskej bytosti. (WLUML, 2001)

Patriarchálne kultúrne hodnoty prevládajúce v Pakistane bývajú hlavným hnacím pohonom pre príbuzných obetí a členov komunity, ako aj právne a vládne orgány k tomu, aby konali ako explicitní alebo implicitní spolupáchatelia v prípade vrážd vykonávaných v mene cti. Pretože považujú karo-kari za kultúrne prijateľný až dokonca hrdinský čin, mnohí členovia rodiny a komunity pomáhajú utajiť tieto činy, buď zbavovaním sa dôkazov alebo hoci aj mlčaním počas vyšetrovania. Iní mlčia, pretože sa boja odplaty komunity alebo samotnej Jargy. Kmeňové sudy ukladajú tresty smrti aj tým, ktorí sa polícii odvážia nahlásiť vraždu, alebo pomáhajú pri jej vyšetovaní. Právne a vládne orgány často prispievajú k nepriamej podpore úmrtí karo kari už len tým, že sa vyhýbajú akejkolvek účasti v daných prípadoch. Dokonca aj keď sú v prípade zapojení, rodová diskriminácia naďalej vytvára zvýhodnenie pre páchatel'a. Korupcia, ktorá sa medzi vládnymi orgánmi často vyskytuje, môže mať za následok ďalšie zvýhodnenie muža- páchatel'a, pretože je uňho viac pravdepodobné, že bude mať prístup k peňažným zdrojom alebo sociálnemu kapitálu. Malé percento obvinených páchatel'ov, ktorí čelia zatknutiu a sú vo výkone trestu, ilustruje nedostatok právneho zásahu v prípadoch karo-kari. (Patel, Gadit, 2008)

Vo väčšine kmeňových komunit neexistuje iný trest za kari ako smrť. Schopnosť muža chrániť si česť posudzuje jeho rodina, susedia aj celá komunita. Muž musí byť schopný verejne preukázať svoju moc tým, že je schopný ochrániť svoju česť, a že zabije tých, ktorí ju poškodia, čím ju znova obnoví. Vraždy zo cti sa preto často vykonávajú otvorene a verejne. Mužská kontrola nad ženou ako jeho vlastníctvom sa netýka len ženského tela a sexuálneho správania, ale aj jej vystupovania. V ktorejkoľvek z týchto oblastí sa vzdor žien premieta do podkopávania mužskej cti. Prísne tresty sú ženám udeľované za neskoré prinesenie jedla, za odvrávanie, za zakázané rodinné návštevy. Normy cti a cudnosti sa neuplatňujú rovnako na mužov ako na ženy. Prieskumy uskutočnené v Balúčistane ukázali, že muži sú často nepotrestaní za nezákonné vzťahy, zatiaľ čo ženy sú zabíjané len na základe fámy o vykonaní niečoho nevhodného. (Amnesty International, 1999)

Vyjadrenie túžby vybrať si partnera podľa vlastného výberu, sa v spoločnosti, kde väčšinu manželstiev dohodnú otcovia, považuje za hlavný čin vzdoru ženy. Náznakom vlastného rozhodnutia poškodzujú česť muža, ktorý vopred dohaduje manželstvo, a ktorý očakáva dohodnutú finančnú čiastku za predanie nevesty manželovi. Proti dcéram, ktoré sa vydali za partnerov podľa vlastného výberu, ich otcovia často vznášajú obvinenie zo ziny (nezákonného sexuálneho vzťahu), tvrdiac, že ich dcéry nie sú platne vydaté. Aj keď otcovia často podajú oficiálne trestné oznámenie, často sa rozhodnú vziať „spravodlivosť“ do vlastných rúk. (Amnesty International, 1999)

6.2 Falošné vraždy zo cti

Fakt, že ženy sú často vydávané ako odškodné, keď sú dvaja obvinení z nezákonného vzťahu, viedol k hlbšiemu zneužívaniu systému vyhlásenia vraždy vykonanej v mene cti. Ak sa žena odmietne vydať za konkrétneho muža, a ten konkrétny muž po nej túži, môže mužského príbuzného danej ženy vyhlásiť za karo, a pýtať si od danej rodiny kompenzáciu za nezabíjanie karo v podobe vydania ženy za manželku. V niektorých prípadoch môže dokonca zabiť ženu z vlastnej rodiny, vyhlásiť ju za kari a tak dodať jeho obvineniu váhu. Konkrétny incident, ktorý sa odohral v dedine Moorath, zahŕňal muža Amanullaha, ktorý sa oženil so ženou, ktorá bola zamilovaná do svojho bratranca Nazira. Keďže Nazir bol do ženy taktiež zamilovaný, ale nemohol získať súhlas

rodiny, aby sa s ňou oženil, zavraždil Amanullaha, jej manžela, a potom zabil svoju vlastnú nevinnú sestru aby oboch vyhlásil za karo a kari. Po krátkom väzení dostal Amanullahovu manželku, teraz vdovu, ako náhradu za údajné porušenie jeho cti. Motivácia na získanie kompenzácie v podobe ženy či peňazí viedla v mnohých prípadoch k falošným obvineniam, ktoré skončili tragicky. V Ghotki sa muž údajne zaručil za nevinu svojej manželky po tom, čo ju napadol jeho brat, ktorý tvrdil, že bola vinná z nezákonného vzťahu. Manžel ju odviezol na liečenie do Karáčí, ale keď im povedali, že žena bude natrvalo ochrnutá od pása nadol, manžel sa jej zriekol. Keď nechcel mať starosti s paralyzovanou ženou, a takisto ani finančné výdavky, vyhlásil ju za kari a ako náhradnú ženu si zobral ženu z rodiny údajného karo. Systém obvinenia z karo-kari poskytuje veľa príležitostí pre nadobudnutie finančných prostriedkov, manželky podľa vlastného uváženia, pre vykonanie pomsty či zatajenia iného zločinu s vysokou pravdepodobnosťou, že ak sa prípad dostane pred súd ako vražda v mene cti, rozsudok bude zhovievavý. (Amnesty International, 1999)

6.3 Jirga

Jirga je formálnym zhromaždením starších komunity alebo kmeňových vodcov v rurálnych oblastiach Pakistanu. Jedná sa o kmeňový súd, ktorý rieši široké spektrum problémov v komunite, vrátane pozemkových sporov, rodinných sporov a trestných činov. Takisto riešia aj spory, konflikty či vendety medzi jednotlivcami alebo rodinami. Členovia Jirgy sú vždy muži s podobným sociálnym statusom, a sú vyberaní na základe ich veku, sociálneho postavenia a rešpektu a takisto na základe ich morálnych čŕt ako sú pravdovravnosť, čestnosť a spravodlivosť. Na čele jirgy stojí kmeňový vodca- wadero. Deti a ženy nemôžu zastávať výkonnú úlohu v jirge. (Benson, Siddiqui, 2014)

Jednou zo silných stránok súdneho systému jirga je jeho legitimita. Keďže je systém zložený najmä zo starších, ktorí predstavujú vážených členov komunity, majú vysokú podporu a dôveru od miestnych obyvateľov, ktorí bývajú často nedôverčiví voči formálnym právnym štruktúram. Starší, nadobúdajú dôveru miestnych aj vďaka tomu, že disponujú hlbokými znalosťami o miestnych tradíciách, zákonoch a zvykoch, na základe ktorých vynášajú rozsudky a riešia spory. Súdny proces jirga prebieha po zvolaní vodcov komunity, kedy si starší vypočujú členov komunity zainteresovaných v spore, zozbierajú sa dôkazy a vypočujú svedkovia, a následne po porade starší dospejú k rozsudku. Ich unesenia sú záväzné a musia byť rešpektované všetkými zúčastnenými. Každý efektívny právny systém

je podporovaný hrozbou trestu, aby boli dodržiavané určité pravidlá. Ak člen komunity odmietne prijať rozhodnutie jirgy, môže dôjsť k jeho vylúčeniu z rodiny, komunity či celého kmeňa, čo preňho môže znamenať úplnú sociálnu i ekonomickú devastáciu, no niekedy sa prejav nesúhlasu môže trestať aj fyzickým násilím až zabitím. (Benson, Siddiqui, 2014)

System jirga je jednou z hlavných štruktúr, ktoré udržiavajú a podporujú vraždy a násilie páchané v mene cti v Pakistane. Hlavným cieľom jirgy nie je nájsť pravdu a potrestať skutočného vinníka, ale obnoviť rovnováhu medzi stranami náhradou škod. Napríklad, ak má jirga riešiť prípad vraždy vykonanej v mene cti, predstavitelia súdneho zhromaždenia zistia počet obetí, respektíve napáchaných „škôd“ a hľadá sa riešenie vyrovnanie ujmy spôsobenej daným konfliktom. Jirga nepovažuje akt karo-kari za zločin, ale za legitímny čin vykonaný mužom, ktorého rodina bola zneuctená. Tento muž je právne aj morálne podporovaný systémom jirga. Naopak, zabitie alebo obvinené ženy sa nepovažujú za obeť, ale za vinníka, pretože žena, ako vlastníctvo muža, mu spôsobila škodu a znehodnotila mu jeho majetok, a takisto pošpinila česť. Z uvedeného vyplýva, že jirga nielenže chráni páchatel'ov, ale ich aj povzbudzuje do samotných činov vraždy. (Bhanbhro, Wassan, Shah, Talpur, Wassan, 2013)

7 PRÍPADY USKUTOČNENÝCH VRÁŽD ZO CTI

Prvý príbeh

Písal sa rok 2011, keď sa na svetlo sveta dostalo video, kde skupinka mladých žien- Amina, Bazeegha, Begun Jan, Sereen Jan a Shaheen- spievali a tleskali popri mladých mužoch, ktorí na melódiu tancovali. Nič z uvedeného by nepredstavovalo problém, keby sa akt neodohrával v severnom Kohistane, ktorý je jednou z najkonzervatívnejších a najneprístupnejších častí Pakistanu a kde sa záležitosti cti obhajujú životom a smrťou. Podľa tamojších tradícií je prísne zakázané aby sa ženy stretávali s osobami mužského pohlavia, ktoré nepredstavujú ich pokrvne príbuzného člena rodiny. Ak sa daný zákon poruší, je poškvrnené meno a česť rodiny a je potrebné ich očistiť. Podľa tradície sú mužskí členovia poškodenej rodiny tí, ktorí rodu prinavrátia česť. Ako prvé sú zabitú ženy a neskôr obvinení muži. To znamená, že všetci aktéri vo videu boli ohrození na živote. Aj keď sa väčšina prípadov vrážd zo cti nedostane do povedomia širšej spoločnosti- keďže sú dané komunity uzavreté a len málokto by sa odvážil prehovoriť o smrtiacej tradícii- o prípade Kohistan sa dozvedel celý svet. V roku 2012 Afzal Kohistani, v snahe ochrániť svojich dvoch bratov, aktérov z videa, aj napriek ohromnej hrozbe prehovoril o údajnej vražde žien z videa. Ohlasy aktivistov vyvolané Afzalom podnietil aj Najvyšší súd k vyšetreniu údajných vrážd. Do dediny bola vyslaná vyšetrovacia jednotka, ktorá mala za úlohu nájsť nezvestné ženy. Jednotke boli neskôr predstavené tri ženy, o ktorých rodiny tvrdili, že sú to práve tie konkrétne osoby, ktoré mali byť údajne nezvestné či mŕtve. Už však na prvý pohľad bolo jasné, že sa jedná o podvrh. Hoci aj po technickej analýze fotografií žien sa tváre zhodovali na chabých 14,8%, Najvyšší súd sa rozhodol ďalej nekonať a prípad uzavrel za vyriešený. Afzal a jeho rodina zatiaľ museli žiť na úteku a v strachu o svoje životy, aj napriek Afzalovým pokusom varovať políciu a súd. Niekoľkokrát sa snažil aby ho authority vypočuli a nastolili spravodlivosť, no nikto mu nevenoval pozornosť. Dokonca aj po jeho napadnutí sa nič nezmenilo. Pri mediálnych rozhovoroch Afzal tvrdil, že po zverejnení videa bol zvolaný jirga (kmeňový súd) kde najvyšší predstaviteľ- klerik- rozhodol, že ženy a rovnako tak aj muži a ich rodina by mali byť zavraždení v mene obnovy cti poškodenej rodiny. Ešte mesiac po rozsudku jirga boli ženy držané v malej izbe, kde boli vyhľadované, každý deň mučené a nakoniec po uplynulom mesiaci zavraždené. Afzalovi bratia boli zabití pri strelnom útoku. Po ôsmych rokoch života na úteku bol 6.

marca 2019 Afzal Kohistani zastrelený v Gami Ada, Abbottabad, Kohistan v provincii Khyber Pakhtunkhwa. Podľa polície bol strelcom synovec obete, proti ktorému bolo vedené aj trestné stíhanie. (VICE News, 2016)

Druhý príbeh

25 ročná tehotná Farzana, manželka Muhammada Iqbalu, bola v roku 2014 zabitá dvadsiatimi mužskými rodinnými príslušníkmi. Išlo o celkom špecifický prípad, pretože väčšinou sa vraždy zo cti vyskytujú v odľahlých rurálnych oblastiach, no táto vražda sa odohrala v meste Lahore, druhom najľudnatejšom meste Pakistanu, priamo pred Najvyšším súdom. Niekoľko zdrojov tvrdí, že na napadnutie prihliadalo niekoľko policajtov bez akejkoľvek intervencie. Utiecť sa podarilo všetkým útočníkom, až na otca obete, Muhammada Azeema, ktorý bol zatknutý. Otec obete priznal, že chcel aby jeho dcéra bola zavraždená, pretože zneuctila a ponížila celú rodinu, keď sa rozhodla pre zväzok, ktorý jej nevybral otec ale ona sama. Podľa manžela Farzany však otec prvé dva roky so zväzkom súhlasil. Iqbalovi dokonca povolil aj telefonáty s Farzanou a pristúpil aj na zásnuby. Iqbal budúcemu svokrovi ešte aj zaplatil 500 libier za právo oženiť sa s Farzanou. Všetko prebiehalo dobre, až kým otec nemal finančné problémy a nevypýtal si od Iqbala ďalších 600 libier. Iqbal však odmietal zaplatiť ďalší enormný poplatok, a tak sa s Farzanou rozhodli pre svadbu na súde, kde musela prisahať, že sa vydáva z vlastnej vôle. Otec však na uzavretie zväzku reagoval podaním trestného oznámenia, kde obvinil Iqbala z únosu jeho dcéry. V deň, keď išla Farzana podať výpoveď na súd, ktorá by manželovo meno očistila, otec Azeem spolu s jej ďalšími dvadsiatimi bratrancami a bratmi ju čakali pred vstupom do budovy. Najprv sa tehotnú Farzanu pokúsili zastreliť, no keď sa to nepodarilo napadli ju tehlami, ktorými jej roztrieštili lebku. Aj napriek mnohým svedkom ju muži neprestávali kopat' do tváre aj po očividnej smrti. Manžel Iqbal potvrdil, že vrahovia jej manželky neuniknú trestu, pretože on ako jej najbližší príbuzný by im musel skutok odpustiť, a podľa jeho slov „na to nikdy nezabudne, a nikdy im neodpustí“. (Boone Jon, The Guardian, 2014)

Otec, brat, bratranec a bývalý snúbenec zavraždenej Farzany boli v uznaní vinnými z vraždy a odsúdení na smrť. Ďalší útočník, brat zosnulej dostal 10 rokov väzenia. (BBC News, 2014)

Tretí príbeh

Len pár mesiacov po vražde Farzany svetom otriasol ďalší prípad tentokrát však „len“ pokusu o vraždu zo cti. Saba Maqsood a Muhammad Qaiser boli susedia z mesta v provincii Pandžáb, kde bolo v roku 2004 až 404 registrovaných vražd zo cti (Punjab Police, 2021). Saba a Qaisar sa do seba zamilovali, na čo následne Quaisar a jeho rodina formálne požiadali o Sabinu ruku. To však Sabin otec zamietol, pretože považoval Qaisera za nemajetného a chcel, aby sa jeho dcéra vydala za príbuzného jeho brata. Zamilovaný pár sa rozhodol utiecť. Týmto aktom Saba pošpinila česť jej rodiny, ktorú jej otec a strýko chceli prinavrátiť. Vtedy sa ju prvýkrát pokúsili zabiť. Uniesli ju, postrelili dvakrát do tváre, vložili ju do vreca a hodili ju do kanála, v domnienke, že je mŕtva. Saba bola však len v bezvedomí, a po šoku ktorý v nej vyvolala studená voda, sa prebrala k vedomiu a dostala sa na breh, kde jej pomohli okoloidúci. Do domu jej otca bola vyslaná polícia, no nik z podozrivých sa nenašiel. Saba nakoniec obvinenia stiahla, pretože verila, že s rodinou budú vedieť opäť v mieri fungovať v jednom susedstve. Príbeh Saby Maqsood bol v roku 2015 natočený v dokumente, ktorý vyhral ceny Emmy a Oscar. Keďže sa príbeh Saby stal verejne známym a odhalil činy rodiny celému svetu, pre Sabinho otca to bol len ďalším úderom pre česť celej rodiny. Saba bola tehotná s druhým dieťaťom, keď v roku 2016 prišiel druhý pokus o jej vraždu, o ktorú sa pokúsil jej strýko. Namieril na ňu zbraň, no Sabu minul a guľka trafila dvere. To bolo posledným varovaním pre Sabu a jej mladú rodinu. Skupina na ochranu práv im pomohla presťahovať sa do inej krajiny, aby boli v bezpečí. „Snažil som sa zabiť vlastnú dcéru vlastnými rukami, ale prežila. Stále toho neľutujem, pretože si ten trest zaslúži. Po jej úteku som nemohol ani nadviazať očný kontakt s ľuďmi v mojom okolí. Ale teraz sa cítim uvoľnene, som hrdý," povedal Maqsood krátko po znovunadobudnutej slobode. Sabinho strýka a otca, ktorých zatkli po druhom pokuse o jej život, prepustili po tom, čo Saba opustila krajinu. (Ul Islam, 2017)

Štvrtý príbeh

Qandeel Baloch, pakistanská hviezda sociálnych médií bola známa svojím kontroverzným vystupovaním a názormi na tradičnú spoločnosť krajiny. V roku 2016 sa Qandeel rozhodla urobiť rozhovor s Abdulom Qavim, vysoko postaveným duchovným a politickým predstaviteľom Pakistanu. Rozhovor zožal hrubú kritiku za to, že Qandeel je na

fotografiách i videu príliš provokatívna, a z videa sa zdalo, že s politikom flirtuje. Keď sa o „škandále“ dozvedela Qandeelina rodina, cítili sa byť pripravení o rodinnú česť a údajne tlačili na jej brata Waseema Azeema, aby rodine prinavrátil stratu mena a cti. Azeem sestru 16. júla 2016 nalákal do rodinného domu, omámil drogami a následne uškrtil. K činu sa priznal, za čo bol koncom roka 2019 odsúdený na doživotie za mrežami. Azeemov právnik pre BBC povedal, že rozhodnutie oslobodiť ho prišlo po tom, čo Azeem podal odvolanie voči rozhodnutiu súdu, pretože jeho priznanie bolo údajne vynútené políciou. Následne po odvolaní mu oficiálne odpustili aj jeho rodičia, vďaka čomu sa Azeem po 6. odsedených rokoch dostal na slobodu. (BBC News, 2022)

Prípado bol považovaný za najviac sledovanú vraždu zo cti za posledné roky, ktorá mala byť poháňacím motorom pre zmenu v jurisdikcii Pakistanu. Prípado vraždy Qandeel Baloch viditeľne poukázal na rodovú nerovnosť v krajine a zároveň upriamil pozornosť na problém s vraždami zo cti, čo vyvolalo pobúrenie v mnohých krajinách sveta. Bolo to poslednou kvapkou krvi preliatia pre mnohých aktivistov Pakistanu, no takisto aj ľudí okolo celého sveta.

8 ŠTATISTIKY VRÁŽD ZO CTI

V priebehu posledných dekád sa najmä vďaka globalizácii a s tým súvisiacim nárastom kultúrnych mozaík v štátoch západného sveta rapídne zvýšilo povedomie o vraždách zo cti. Tieto akty nie sú viazané na konkrétne náboženstvo či vieru, no hoci sa vyskytujú takmer na celom svete, oblasti Stredného východu a južnej Ázie zaberajú popredné priečky v počte evidovaných prípadov. Podľa Populačného fondu OSN sa predpokladá, že ročne je zabitých až 5000 žien a dievčat, no podľa mnohých odborníkov je skutočné číslo vykonaných vražd niekoľkonásobne vyššie. (UNFPA, 2000)

Z tohto čísla je však až skoro polovica prípadov zaznamenaná v Pakistane a Indii. V 80. rokoch indická vláda uzákonila vysoké tresty za násilie páchané na ženách, no vraždy sa naďalej vyskytovali. Vraždilo sa najmä kvôli uzavretiu medzináboženských alebo medzikastových manželstiev, a to hlavne v rurálnych oblastiach krajiny. Zločiny však z veľkej miery ani neboli nahlásené kvôli vysokej podpore medzi obyvateľmi vidieka. Keď už aj vraždy nahlásené boli, často boli evidované ako nehody či samovraždy, hoci bolo očividné, že išlo o násilný čin vraždy. (Dailey, Raghu, 2016)

V roku 2004 v Pakistane Národné zhromaždenie schválilo nový zákon, podľa ktorého sa akýkoľvek násilný akt v mene cti mal stať trestným činom. V zákone však bola jedna veľká medzera. Zákon bol prijatý ako súčasť § 302 písm. c) trestného zákona (novela) pakistanského trestného zákonníka, ktorý umožňuje príbuzným obeť odpustiť odsúdenému prostredníctvom islamskej právnej praxe známej ako Diya, a tým pádom môže byť odsúdený prepustený na slobodu. (Anees, 2022)

Obeti sa často nedostane spravodlivosti kvôli faktu, že najpočetnejšou skupinou páchajúcou vraždy zo cti je práve rodina obeť, ktorej členovia si tým pádom môžu vzájomne vraždu odpustiť, a vyhnúť sa tak spravodlivosti.

V Indii aj v Pakistane predstavujú problémy pre napadnuté ženy tribálne súdne systémy. Ženy žijúce vo vidieckych komunitách (ktoré sú niekoľkonásobne viac náchylné k výskytu násilia súvisiaceho so ct'ou) sú častokrát odkázané k rozsudku kmeňovým súdom, pretože centrálné trestné súdy sú buď nedostupné, alebo je pre ženu priam až nemožné vymaniť sa spod skorumpovanej politiky komunity v ktorej žije. Pakistanský jirga

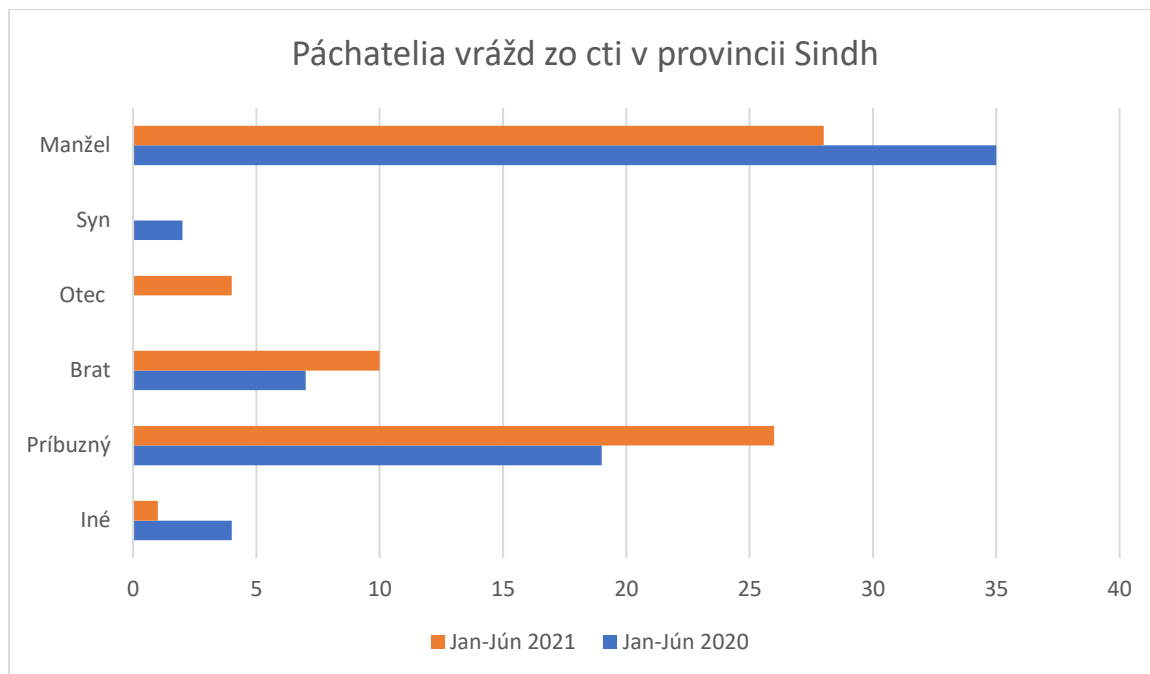
alebo indický panchayat sú inštitúty správy vidieckych komunít a zároveň vykonávajú úlohu súdnej moci. Taktiež vykonávajú rozsudky spojené s mnohými záležitosťami komunity či jednotlivých rodín. Tieto neformálne právne systémy môžu nariadovať rôzne formy násilia ako trest pre nastolenie spravodlivosti pri vnútrokomunitných alebo vnútrorodinných sporoch.(HBVA,2023)

V mnohých krajinách, ako napríklad v Jordánsku, sú vraždy zo cti stále legálne alebo minimálne trestané. Článok 340 jordánskeho trestného zákonníka dokonca oslobodzuje od trestu tých, ktorí zabijú ženskú príbuznú, ktorá je uznaná vinnou zo spáchania cudzoložstva. Podľa mnohých však tento článok porušuje islamské právo, pretože nespĺňa dôkazné bremeno podľa práva šaría a preto žiadajú o jeho zrušenie. Článok 76 trestného zákonníka umožňuje obžalovaným uviesť „poľahčujúce dôvody“ pri trestných činoch napadnutia. Článok 98 povoľuje zníženie trestu pre páchatel'ov, ktorí spáchajú trestný čin v „návale zúrivosti“, ktorý bol vyvolaný údajným nebezpečným až protizákonným činom obeť. Hoci mnohí žiadajú o zrušenie článkov z trestného zákonníka a vytvorenie adekvátnej alternatívy, osobitej pre zločiny páchané v mene cti, zmena politiky ani zákonov nebude dostačujúca a účinná, bez informovanej spoločnosti, ktorá je lepšie pripravená na zmenu. (Sultan, 2018)

Ako už bolo spomenuté aj vyššie, násilie páchané v mene cti sa vyskytuje v rôznych krajinách sveta. V Anglicku sa počet prípadov súvisiacich s ochranou cti, ako napríklad znásilnenie, napadnutie či vražda vzrástol z počtu 884 prípadov v roku 2016 na 1599 v roku 2017, čo predstavuje nárast 81%. Odborníci tvrdia, že nárastajúce čísla prípadov môžu byť zapríčinené tým, že sa viac obetí odhodlalo nahlásiť trestný čin a takisto že sa zlepšila identifikácia násilia vykonaného v mene cti zo strany polície. Polícia vydala aj prehlásenie, že hoci sa jedná o alarmujúce čísla výskytu prípadov, domnienky aj tak naznačujú, že výsledky zobrazujú iba o zlomok skutočných čísel. Takisto uvideli, že sa zameriavajú na to, aby obetiam poskytli pomocnú ruku a priestor na priznanie bez strachu, čo by malo mať za následok vyššie počty hlásených prípadov. (Siddique, 2021)

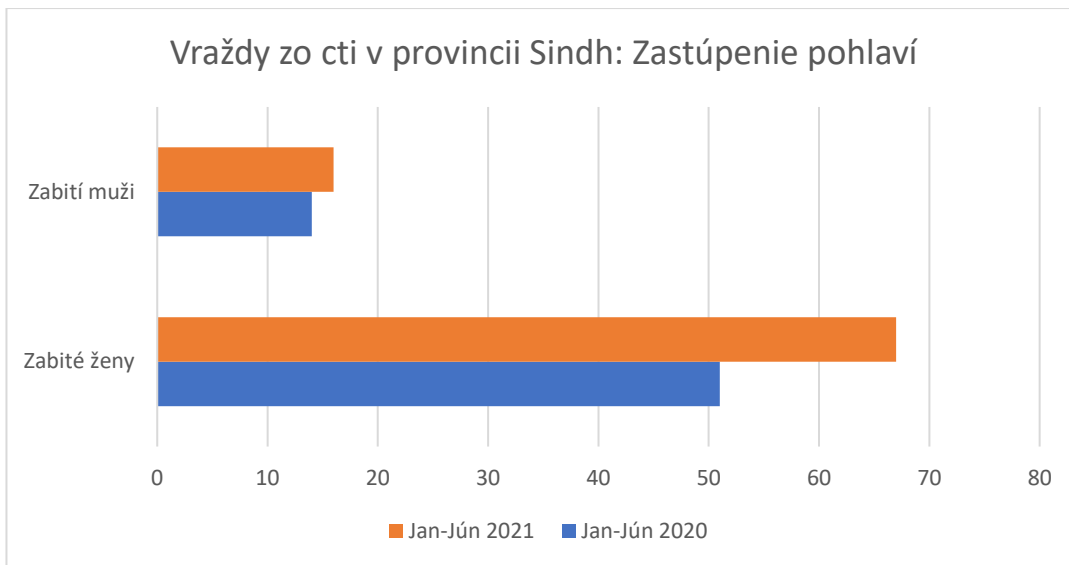
Štatistiky polície z provincie Sindh porovnávajú počet registrovaných vražd v mene cti v prvých šiestich mesiacoch rokoch 2020 a 2021. Výsledky poukazujú na fakt, že výskyt vražd za rok vzrástol o 27%. Cieľom vražd síce môžu byť muži aj ženy, no dáta ukazujú, že

vraždy žien boli v oboch rokoch o 31% početnejšie ako vraždy mužov. Polícia evidovala aj rodinný status páchatel'a, či sa jednalo o otca, brata či iného mužského príbuzného. Ženské príbuzné vraždy nepáchajú, v drvivej väčšine je páchatel'om aj podľa tradície práve muž.

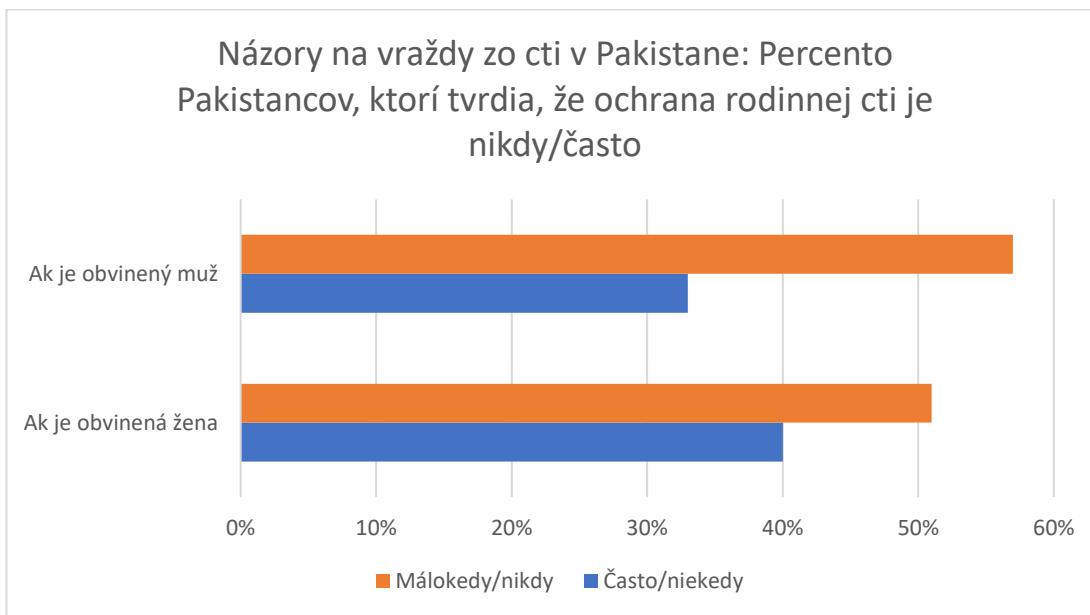

Graf 1: Páchatelia vrážd zo cti v provincii Sindh. Graf podľa Majeed, 2021 zostavil autor.

Oproti roku 2020 sa v roku 2021 mierne sa zmenil trend typu mužských páchatel'ov. V roku 2020 bol z vraždy vo väčšine, v 35 prípadoch, obvinený manžel obete, ale v roku 2021 tento počet klesol na 28 prípadov vrážd. Namiesto toho sa v roku 2021 navýšil počet iných príbuzných páchatel'ov, z pôvodného počtu 19 na 26 obvinených príbuzných obetí.

Graf 2 Zastúpenie pohlaví. Graf podľa Majeed, 2021 zostavil autor.

Graf 3 Názory na vraždy zo cti v Pakistane: Graf podľa Saghal, 2014 zostavil autor.

V prieskume Pew Research sa výskumníci pýtali na názor obyvateľov, či si myslia, že zabitie osoby, ktorá poškodí česť a meno rodiny zapojením sa do predmanželského sexu alebo spáchaním cudzoložstva, je opodstatnené a oprávnené. Respondenti mali na výber z možností „niekedy/často opodstatnené, ak je obvinená žena“, „málokedy/nikdy opodstatnené, ak je obvinená žena“, „niekedy/často opodstatnené, ak je obvinený muž“,

„málokedy/nikdy opodstatnené, ak je obvinený muž“. Až 40% respondentov tvrdilo, že zabitie osoby, ktorá zneuctila meno rodiny je akt opodstatnený, vrátane 30% respondentov ktorí tvrdili, že akt je dokonca často oprávnený. Pár percent nad polovicou uviedlo, že ukončiť život ženy pre ochranu rodinnej cti nie je nikdy, alebo je len málokedy oprávnené. Hoci sa problematika vrážd zo cti zväčša spája so ženami, vyše tretina Pakistancov uviedla, že vraždy mužov môžu byť oprávnené. 57% Pakistancov uviedlo, že aj keď sa muži zapájajú do predmanželského sexu alebo cudzoložstva, táto prax je zriedkavá, ak vôbec niekedy opodstatnená. (Saghal, Townsend, 2014)

Podľa polície bývajú najčastejšími vražednými zbraňami strelné zbrane ako pištole či revolvere, alebo aj brokovnice. Ďalšími často používanými zbraňami sú nože a kamene.(Majeed, 2021) Ukameňovanie obetí je aj v 21. storočí stále pomerne často sa vyskytujúcou vraždou zo cti.

9 INICIATÍVA PRE ZMENU

9.1 Úloha mimovládnych organizácií

Neziskové organizácie v Pakistane sú kľúčovým hráčom pri presadzovaní ženských práv a boji proti násiliu páchaného v mene cti. Pomáhajú zvyšovať povedomie o problematike rodovej nerovnosti, pracujú s obeťami útokov, no zároveň pôsobia aj ako prevencia proti ďalším prejavom násilia páchaného na ženách. Vďaka mnohým edukačným programom pomáhajú dostať základné poznatky ľudských práv k bežným ľuďom, ktorí sa o možnostiach ochrany prostredníctvom práva a zákonom nemajú ako inak dozvedieť. Ďalším prostriedkom, akým sa neziskové organizácie snažia vplývať na zmenu, je presadzovanie a podpora právnych reforiem. Mnohé z organizácií tlačia na pakistanskú vládu, usporadúvajú protesty a pochody, či hľadajú podporu v svetových veľmociach aby boli ich hlasy vypočuté, a aby boli posilnené pakistanské zákony, ktoré chránia ženy pred zneužívaním, aby sa zrovnoprávnilo ich postavenie v spoločnosti a aby osoby zodpovedné za násilie páchané v mene cti boli adekvátne potrestané. Ich cieľom je takisto zmeniť spoločenské postavenie žien a zároveň podporiť rovnosť pohlaví .

Veľmi dôležitou úlohou, ktorú za chvíľu zmienené organizácie vykonávajú je pomoc a podpora pre obeť násilia. Tieto organizácie sú často jediným zdrojom pomoci pre ženy, ktoré ich rodiny zapreli, alebo pred ktorými museli utiecť, no nemali sa na koho obrátiť. Poskytujú útočisko a právnu pomoc, a pomáhajú obetiam znova sa postaviť na nohy.

Jedným z najviac vplyvných aktérom je nadácia Aurat. Ide o neziskovú organizáciu, ktorá sa venuje presadzovaniu práv žien a pracuje na zvyšovaní povedomia o vraždách zo cti. Taktiež obhajuje právne reformy, ktoré by vraždám pomáhali predchádzať. Aurat má stanovené hlavné ciele, ktoré je odhodlaná presadiť: chce dosiahnuť, aby mali ženy rovnaké možnosti vzdelávania ako muži; aby sa zmenil postoj spoločnosti voči žene a jej obavám; a pomôcť pri integrácii bežných občanov participovať v procesoch spoločenských zmien. „Aurat March“ posilnil ženské hnutie v Pakistane požadovaním sociálnych reforiem, spochybňovaním patriarchálnych štruktúr, zapájaním mladej generácie do hnutia, zvyšovaním politického povedomia, a iniciovaním feministického diskurzu vo verejných priestoroch. Pochod Aurat, ktorý sa koná od roku 2018, sa aj tento rok uskutočnil, a to 12. marca v najľudnatejšom meste Karáčí. Organizátori sa pred jeho uskutočnením museli obrátiť na Najvyšší súd v Lahore, pretože im mestské úrady nechceli vydať povolenie kvôli

bezpečnostným opatreniam. Najvyšší súd nakoniec vydal povolenie pre pochod, no tam problémy neskončili. Pochod mal prebiehať cez asi tri kilometre dlhú trasu, ale polícia odmietla odstrániť kontajnery a zábrany, ktoré znemožňovali účastníkom začať ich pochod. Po viac ako hodine skandovania sloganov od účastníkov však úrady nakoniec zatarasy odstránili. Pochod vyvoláva odpor časti obyvateľstva vďaka svojim provokatívnym sloganom a transparentom, ktoré atakujú patriarchát a zdôrazňujú problémy, ako sú násilie a sexuálne obťažovanie, ktorým ženy čelia. Organizátori však aj napriek mnohým prekážkam predstavili svoju chartu požiadaviek vrátane ukončenia patriarchálneho násilia, zvýšeného zastúpenia žien pri rozhodovaní o záležitostiach súvisiacich s klímou, poskytovania bezpečného prístupu k ekonomickým príležitostiam pre ženy a ďalších. Imaan Zainab Mazari-Hazir, jedna z organizátoriek, pre Al Jazeera povedala: „Hovoríme o socialistickom feminizme. Hovoríme o demokracii. Hovoríme o zmiznutiach. Hovoríme o rovnosti a prístupe žien k verejným priestorom. To sú dôvody, prečo s nami bude mať štát vždy problém.“(Hussain, 2023)

Bedari je ďalším významným aktérom medzi pakistanskými mimovládnyimi organizáciami, ktorá pracuje so ženami a deťmi, a presadzuje ochranu ich ľudských práv. Od svojho založenia v roku 1992 rozvinula expertízu v otázkach posilnenia rodovej rovnosti, riešenia násilia páchaného na ženách a dievčatách a procesov zmeny postojov. Zriadila prvé pakistanské krízové centrum pre ženy, ktoré boli obeťami násilia. Nadácia disponuje plateným personálom na plný úväzok, no majú aj širokú podporu dobrovoľníkov. Síce vytvára nové partnerstvá na realizáciu rôznych projektov, no nedištancovala sa od svojej minulosti a prvotne určených cieľov. Diskriminácia a násilie páchané na ženách zostávajú stále kľúčovými témami a hlavnými targetmi pre zmenu. Nové projekty a iniciatívy sa stále týkajú postavenia ženy v spoločnosti. Zameriavajú sa na vzdelávanie, ekonomickú gramotnosť a na reformy zákonov a ich implementáciu v oblasti ochrany práva žien. Jednou z kľúčových oblastí, na ktorú sa Bedari zameriava, je ukončenie násilia páchaného na ženách a dievčatách. Organizácia poskytuje podporu a služby obeťam rodovo podmieneného násilia vrátane poradenstva, právnej pomoci a lekárskej starostlivosti. Nadácia sa tiež aktívne podieľa na podpore vzdelávania dievčat v Pakistane. Organizácia poskytuje štipendiá a inú podporu dievčatám, ktoré by inak nemali možnosť venovať sa štúdiu a navštevovať školu. Pracujú tiež s rodinami a miestnymi komunitami,

aby ľuďom ukázali, aký vplyv má vzdelanie na kvalitu života a zároveň aby upozornili na tradičné postoje, ktoré považujú vzdelávanie žien za zbytočné. Na to naväzuje aj ďalšia oblasť, ktorou sa Bedari zaoberá, a ktorou je posilnenie ekonomického postavenia žien, a zameranie sa na podporu ekonomických príležitostí pre ženy v Pakistane. Organizácia poskytuje školenia a podporu podnikateľkám, a pracuje na vytváraní príležitostí pre ženy v odvetviach, v ktorých bežne dominujú muži. Obhajujú tiež politiku, ktorá bude podporovať ekonomické práva žien a presadzovať rovnakú plácu za rovnakú prácu. Práca a úsilie ľuďí stojacimi za neziskovou organizáciou Bedari skutočne menia životy jednotlivých žien a dievčat v krajine a naďalej sú mocnou hybnou silou zmeny. (Bedari, 2021)

Posledným, tretím aktérom ktorého predstavím, je medzinárodné centrum digitálnych zdrojov Honour Based Violence Awareness Network, ktoré pracuje na prehĺbení pochopenia násilia páchaného v mene cti a nútených manželstiev. Platforma funguje na princípe výskumu, dokumentácie, šírení povedomia a školení určených pre profesionálov, ktorí sa môžu stretnúť so ženami, dievčatami a mužmi ohrozenými alebo postihnutými vyššie uvedenými formami zneužívania, s cieľom podať pomocnú ruku, navrhnúť osvedčené postupy, a poskytnúť im potrebné prostriedky s ohľadom na ich situáciu. Honour Based Violence Awareness Network buduje a podporuje sieť expertov, aktivistov a mimovládnych organizácií z celého sveta s cieľom zefektívniť výstupy spolupráce a prístupu odborníkov k obetiam násilia páchaného v mene cti alebo k obetiam nútených manželstiev. Keďže obidve formy násilia sú často kolektívne trestné činy, ktoré nemožno automaticky riešiť štandardnými postupmi ako pri trestnom čine domáceho násilia, školenie odborníkov môže byť veľmi prínosným práve pre tieto prípady. Ženy a dievčatá, ktoré sú obeťami danej formy násilia, môžu byť pod prísnu kontrolou a dohľadom svojich blízkych a rodiny. Keď sa rozhodnú vyhľadať pomoc, je dôležité pochopiť, že to môže byť ich jediná šanca. Preto je nevyhnutné, byť vopred pripravený a mať vopred vypracovanú podpornú stratégiu na akúkoľvek žiadosť o pomoc. Obete majú tendenciu byť emocionálne psychicky zraniteľné, často kvôli faktu, že boli nútení prerušiť kontakt so svojou rodinou, ktorá bola jediným kontaktom, ktorý obeť mala. Preto je potrebné poskytnúť im citovú a sociálnu podporu, aby im bolo umožnené znova sa postaviť na nohy a zaradiť sa do života. Platforma bola založená nórsnymi aktivistami za ľudské

práva, ktorí majú v úmysle ju ďalej rozvíjať a poskytnúť užívateľom jednoduchý digitálny zdroj pre tréning a návod, ako postupovať v jednotlivých prípadoch. (HBVA, 2023)

9.2 Možné riešenia problému

Keď pakistanská vláda uznala, že zabíjanie v mene cti sa v krajine skutočne deje a predstavuje reálny problém v spoločnosti, prijala niekoľko opatrení na riešenie tohto problému. Úsilie o zlepšenie situácie však už prebieha už niekoľko rokov. Vláda sa rozhodla podniknúť kroky k zmene, a tak v Sindhe, provincii s najpočetnejším výskytom vražd v mene cti, znova otvorila prípady, kde sa ako dôvod vraždy uvádzala česť, aby sa prešetrili a našli sa vinníci. Boli dokonca zriadené výbory, ktoré mali v najviac postihnutých okresoch sledovať prípady výskytu karo-kari. Tieto pracovné skupiny pozostávali z členov orgánov činných v trestnom konaní a organizácií občianskej spoločnosti. Hoci vraždám zabrániť nemohli, ich cieľom bolo zabezpečiť, aby boli prípady riadne evidované a vyšetrené. Ďalej vláda zriadila štátne útulky pre postihnuté ženy, ktoré boli postihnuté násilím páchaným v mene cti alebo im hrozila vražda. Takisto sa vďaka práci mnohých mimovládnych organizáciách darí šíriť povedomie o vraždách a násilí páchaných v mene cti nie len po krajine ale aj po svete, čo pomáha vytvárať silnú komunitu odhodlanú presadiť zmenu v systéme. (ALI, 2001) V roku 2016 boli prijaté trestné dodatky zákona proti zabíjaniu v mene cti, ktoré odstránili možnosť odpustenia vražd zo cti a zaviedli prísnejšie tresty pre páchatel'ov, čo malo odrádzať páchatel'ov od vraždenia. (Hashmi, 2021)

Ďalším možným spôsobom ako eliminovať alebo minimalizovať výskyt vražd vykonávaných v mene cti je posilnenie postavenia žien v spoločnosti, prostredníctvom vzdelávania a pracovných príležitostí. Nedostatok povedomia o zákonných právach v kombinácii so silnými rodinnými väzbami, strachu zo sociálnej hanby a stigmatizácie, a finančná závislosť vedú mnohé dievčatá a ženy k tomu, že sa podvolia želaniam svojej rodiny, a zostanú v nešťastných manželstvách alebo spáchajú samovraždu. Keď žena nadobudne aspoň základnú finančnú nezávislosť a je si vedomá svojich ústavných práv, je menej pravdepodobné, že bude vystavená násiliu a diskriminácii. Takisto by bolo veľmi prínosné, kebyže sa reformujú kmeňové súdne systémy jirga, aby boli spravodlivé a nezaújaté. Systém jirga je síce silno zakorenený v kmeňových zvykoch a tradíciách, ako

aj jeho zoskupenie a hierarchia, no objavilo sa už viac výziev pre pakistanskú vládu o ich regulovanie. Takým spôsobom by sa mohlo zabezpečiť, aby neboli porušované ľudské práva, aby sa neudržiavali diskriminačné praktiky a aby boli súdy transparentné. Niektoré mimovládne organizácie a organizácie pre ľudské práva chceli presadiť začlenenie žien do jirgy, čo je veľmi ambiciózna vízia, no v jej implementácii by mohla mať obrovský prínos pre zmenu fungovania vidieckych spoločností. V neposlednom rade je potrebné posilniť právny a justičný systém v Pakistane, aby sa zabezpečilo spravodlivým súdnym procesom a rozsudkom sudcov. S tým priamo súvisí aj kriminalizácia vražd vykonaných v mene cti. Síce Pakistan prijal zákon, ktorý dané vraždy kriminalizuje, ale vyskytujú sa v ňom právne medzery, ako napríklad zákon odpustenia, kedy môžu obeť alebo ich rodiny odpustiť podozrivým z viacerých závažných trestných činov vrátane väčšiny prípadov vražd. Stačí, ak na súde vyhlásia, že podozrivému odpúšťajú „v mene Boha“. To je však kontraproduktívne, pretože vraždy vykonané v mene cti sú v drvivej väčšine vykonávané ako aj vopred dohodnuté rodinou obeť.

10 DISKUSIA

Pri vypracovávaní bakalárskej práce som prišla na nasledujúce motívy pre vraždy vykonané v mene cti:

- Ak žena vyjadrila túžbu alebo si vybrala manžela podľa vlastných preferencií proti vôli jej rodiny
- Ak žena chcela požiadať alebo požiadala o rozvod proti vôli rodiny alebo manžela
- Ak bola žena znásilnená a tým poškodila rodinnú česť
- Ak žena nadviazala kontakt mimo jej rodinou povolených ľudí
- Ak žena vykonala čokoľvek s rozporom tradičných hodnôt, niečo spoločensky neakceptovateľné
- Ak sa muž chcel znova oženiť, a teda musel zabiť svoju manželku ako kari
- Ak sa od ženy žiadalo prepísať dedičský podiel majetku na iného príbuzného, no odmietla, bola vyhlásená za kari
- Ak ženu niekto falošne obvinil z kari, z iných osobných dôvodov, ako napríklad vendeta voči nej alebo údajnému karo

Bližším štúdiom danej problematiky som zistila, že sociálnym štruktúram, ktoré sú stavebným základom komunity ako sú napríklad rodina, manželstvo, kmeň dominuje muž. Prostredníctvom mužskej dominancie sú zavádzané sociálne obmedzenia pre ženy a sú kontrolované všetky aspekty ich života. Základnou sociálnou štruktúrou je rodina, kde má muž najvyššiu autoritu a moc rozhodovať o osude jednotlivých ženských členov rodiny. Ďalšou sociálnou štruktúrou je kmeň alebo komunita, na ktorej čele stoja muži, ktorí určujú chod komunity, rozhodujú o riešení sporov jednotlivých členov a rodín komunity a nik nemôže spochybniť ich rozhodnutie. Tieto sociálne štruktúry, v ktorých dominujú muži, diskriminujú ženy a sú hlboko zakorenené v presvedčení, že ženy sú majetkom muža. V týchto komunitách je často ženám odopierané vzdelanie, zákonné aj sociálne práva, nemôžu sa svojvoľne rozhodnúť o manželstve, rozvode, počte detí a mnohých iných záležitostiach. Spoločenské tradície pričlenili mužom moc a autoritu ženy vlastniť, rozhodovať za ne, biť, zabíjať a rozhodovať o ich osude v kmeňových súdoch. Jednou z hlavných príčin fungovania tohto systému je feudálny systém kmeňovej a patriarchálnej povahy, a v ktorom vládnu feudáli neobmedzenou mocou. Súdny systém jirga vytvorili pre

uplatňovanie vlastných pravidiel v komunite, na presadzovanie svojich záujmov a zákonov, ktoré zahŕňa aj podporovanie vrážd v mene cti. V tomto skorumpovanom systéme zohráva veľkú úlohu aj fakt, ktorý im značne uľahčuje byť na vrchole reťazca, a síce že majú podporu miestnej polície. Tento kmeňový súdny systém neprináša spravodlivosť obetiam a ani tresty vrahom, ale v skutočnosti vrahov povzbudzuje tým, že im poskytuje kompenzácie vo forme peňazí, majetku alebo žien. Väčšine miestnym ľuďom chýba sociálne a politické povedomie, a preto sú ľahko manipulovateľní. Právny systém v Pakistane je komplexným prepojením kmeňových kódexov, práva šaría, indicko-britských zákonov v ktorých sa síce nájdu zákony a odstavce obraňujúce a zrovnoprávňujúce život ženy, no zároveň sa vytvorili silné kultúrne presvedčenia a tradície, ktoré vytvorili prostredie útlaku pre ženy. Orgány činné v trestnom konaní a súdnictvo pristupujú k trestným činom páchaných na ženách často až mimoriadne zhovievavo, pričom aj zákony poskytujú páchatelom spôsoby, ako vraždiť bez trestu. Mnohí ľudia, ako aj ľudia dominujúci vo verejnej správe sú presvedčení, že vraždy páchané v mene cti sú výhradne súkromnou záležitosťou rodiny, do ktorej by nemali zasahovať cudzie osoby, vrátane vládnych orgánov.

Ako však bolo spomenuté v kapitole „Iniciatíva pre zmenu“, výskyt vrážd a násilia páchaných v mene cti by bolo možné minimalizovať ak by sa podnikli jasné kroky k zmene. Zásadným je posilnenie a úprava zákonov ohľadom vrážd zo cti, s čím súvisí aj upevnenie právneho a justičného systému krajiny. Veľkým prínosom by bola reformácia systému jirga, a implementácia nezaujatých predstaviteľov do jej vedenia, a v neposlednom rade klásť dôraz na hlas žien, aby došlo k posilneniu ich postaveniu v spoločnosti, aby im bolo umožnené vzdelávať sa a byť finančne samostatnejšími. Zmena by však musela prebehnúť na národnej úrovni, ideálne začleňovaním žien do politiky, a ich následnú implementáciu do kmeňových štruktúr ako napríklad do súdov Jirga. Zabíjanie je „kultúrnym“ a nie náboženským problémom a západný svet musí robiť väčšiu osvetu a zvýšiť povedomie ľudí o tomto probléme, aby sa zabránilo ďalšiemu zabíjaniu v mene cti. Je preto nutné podporovať mimovládne a aj individuálne kampane na zastavenie zabíjania zo cti a tak zvýšiť povedomie o takýchto zločinoch a navrhnúť nové zákony na ukončenie týchto vrážd. Treba podporovať aktivity ako napr. so sloganom „Ženy nie sú majetkom nikoho“ , kde kampaň v Iráne zdôraznila posolstvo, že nikto nie je definovaný ako „česť“ inej osoby. (Parza, 2021) Toto a podobné hnutia spájajú, mobilizujú a

organizujú aktivistky a skupiny za práva žien v postihnutých krajinách a aj v celom svete, aby podnikli kroky na zastavenie tohto násilia. Podobné kampane môžu byť stavebným kameňom pre akékoľvek budúce úsilie, ktoré môže podporiť rozvinúť sa do väčšieho hnutia za práva žien v spomínaných krajinách ako aj v celosvetovom meradle. Spisovateľka a aktivistka Uta Glaubitz spustila v Nemecku web ehrenmord.de, kde vedie a dokumentuje jednotlivé prípady, ktoré sa udiali v tejto krajine. Podpora žien, ktoré napriek hrozbám odvážne bojujú za svoje práva, pretože veria, že môžu zlepšiť život ďalšej generácii s cieľom, že jedného dňa budú môcť žiť v slobode a v mieri, je jednou zo základných aktivít ako my môžeme prejaviť našu solidaritu a vyvíjať úsilie na uskutočnenie potrebných zmien. Je nutné postaviť akt týchto vražd na úroveň kriminalizácie a otvoriť justičný systém takým spôsobom, aby sa postupne zmenilo myslenie o právach žien. Napr. v Palestíne mimovládne organizácie chodia do komunit, kde pracujú s rodinami, úradníkmi a náboženskými vodcami, ponúkajú verše z Koránu, arabské výroky a znalosti islamského práva šaría a moderných súdnych konaní, aby presvedčili rodiny, že majú aj iné možnosti ako vraždu. Jedným z inovatívnych prístupov bolo používanie písomných zmlúv, ktorými sa rodiny verejne zaväzujú zdržať sa zabíjania. (UNIFEM, 2007)

Cesta k odstráneniu takýchto neľudských a škodlivých tradícií, akými sú „vraždy zo cti“ je beh na dlhé trate. Je nesmierne potrebné silné odhodlanie a vytrvanie na podnietenie diskusie, aby bola spoločnosť prinútená uznať čo sa deje aj v 21. storočí, a aby sa otvoril ako národný, tak aj celosvetový dialóg. Len vtedy môžeme dať ženám možnosť hovoriť a pomôcť im. Ústrednú úlohu v tejto činnosti musia zohrávať mimovládne organizácie, ktoré fungujú ako monitorovacie a nátlakové skupiny na vlády a medzinárodné organizácie. Medzi najvýznamnejšie patria Amnesty International a Human Rights Watch. Je tiež nesmierne dôležité, potrebné a nanajvýš prínosné, že v posledných rokoch pribúdajú aj na Slovensku a v Čechách vedecké práce zaoberajúce sa touto problematikou. Dlhodobo bola táto téma na okraji záujmu nielen medzi našimi odborníkmi, ale aj v našich vedeckých a vzdelávacích inštitúciách. Mlčanie môže znamenať akt spolupáchateľstva.

11 ZÁVER

Ako bolo uvedené v tejto bakalárskej práci, zabíjanie a násilie páchané v mene cti sa praktizujú v mnohých rozvojových, ale aj rozvinutých krajinách sveta. Tieto praktiky sú nielenže protiprávne, ale sú aj v rozpore s učením Koránu. Okrem toho je Pakistan ako krajina podpísaný pod mnohými medzinárodnými zmluvami a deklaráciami, ako napríklad pod Všeobecnou deklaráciou ľudských práv z roku 1948, ktoré zvyrazňujú dôležitosť odstránenia diskriminácie žien, ako aj celkovej ochrany práva na život, a je teda povinný garantovať ich implementáciu. Násilie páchané v mene cti sa najčastejšie vyskytuje v rurálnych oblastiach Pakistanu, kde je vykonávaný a schvaľovaný kmeňovou súdnou správou, takzvanou Jirgou, ktorú je možné označiť za hlavný zdroj týchto praktík. Tieto tradície a prístupy sú silne zakorenené v miestnej kultúre a podporované miestnym obyvateľstvom. Súhrn bakalárskej práce poukazuje na nasledovné výstupy zhrnuté v jednotlivých bodoch nižšie:

1. Obet'ami vražd zo cti sú prevažne ženy a ich páchatel'mi sú zväčša muži, a to konkrétne mužskí príbuzní obete.
2. V dôsledku medzier a nedostatkov v pakistanskom právnom systéme môžu byť vinníci oslobodení od trestu, pretože ako členovia rodiny obete si môžu navzájom odpustiť a požiadať súd o zrušenie trestu.
3. Oblasti s najvyššie zastúpeným počtom sú predovšetkým Sindh, Balúčistan a Pandžáb.
4. Sindh, Balúčistan aj Pandžáb majú spoločný špecifický tribálny súdny systém Jirga, ktorý rozhoduje o sporoch vyskytujúcich sa v daných komunitách a nepripustí orgány činné v trestnom konaní aby zasiahli. Tieto spory či zločiny Jirga vyhlási za prax či tradíciu danej kultúry a ponechá rozhodovanie na členoch kmeňového súdu.
5. Prípady vražd sú len zriedka hlásené na polícii, aj práve kvôli vyššie spomenutej Jirge, či kvôli obyvateľstvu miestnych komunit, ktoré miestne praxe a konanie Jirgy podporujú. Ak by sa však ale našli aj takí, ktorí sú proti daným praktikám, je veľmi malá šanca, že by sa im prípad podarilo nahlásiť autoritám. Dôvodom je aj korupcia, ktorej podliehajú aj mnohé policajné jednotky, najmä v rurálnych častiach krajiny, ktoré taktiež často operujú pod záštitou Jirgy.

12 ZOZNAM LITERATÚRY

- Ahmed L. (1992) *Method & Theory in the Study of Religion*. In: *Women and Gender in Islam: Historical Roots of a Modern Debate.*, Vol. 5, Yale University Press, Connecticut, U.S.A, 177-186
- Amnesty International (1999) *Pakistan: Honour killings of women and girls.*, Amnesty International, Londýn, Anglicko, 19 strán.
- Amnesty International (2021) *Iran: Murder of 20-year-old gay man highlights urgent need to protect LGBTI rights.*, Amnesty International, Iran, 6 strán.
- ARSRC (2006) “Culture, Femininity and Sexuality”: *Femininity, Sexuality and Culture: Patriarchy and Female Subordination in Zimbabwe.*, Africa Regional Sexuality Resource Centre, Alice, Južná Afrika, 10 strán.
- Benson B.L., Siddiqui Z.R. (2014) *Pashtunwali—Law for the lawless, defense for the stateless*. In: *International Review of Law and Economics*. Vol. 37, (Teitelbaum J.C., Carbonara E., Xu W.), Elsevier B.V., Amsterdam, Holandsko, 108-120
- Bhanbhro S., Wassan M.R., Shah M., Talpur A.A., Wassan A.A. (2013) *Karo Kari : the murder of honour in Sindh Pakistan : an ethnographic study*. In: *International Journal of Asian Social Science*. Vol.3 No.7, (Pérez M.E., Cullinane K., Ghani E.K.), AESS publications, New York, U.S.A, 1467-1484
- COE (2003) *Resolution 1327: So-called “honour crimes”.*, Council of Europe Parliamentary Assembly, Štrasburg, Francúzsko, 2 strany.
- DOJ (2010) *Preliminary Examination of so-called “Honour Killings” in Canada.*, Department of Justice Canada, Ottawa, Canada, 60 strán.
- Haleem M.A.S.A. (2008) In: *The Qur'an (Oxford World's Classics).*, Oxford University Press, Oxford, Anglicko, 507 strán.
- Hallaq W.B. (2009) In: *Sharī'a: Theory, Practice, Transformations.*, Vol.1, Cambridge University Press, Anglicko, 628 strán.
- HRCP (2021) *State of Human Rights in 2020.*, Human Rights Commission of Pakistan, Lahore, Pakistan, 251 strán.
- Jafri A.H. (2003) *Karo kari (honor killing) in Pakistan: A hermeneutic study of various discourses*. Ph.D. Dissertation, University of Oklahoma, Oklahoma, U.S.A
- Jamali H., Shah N.A (2015), *The Origin of Honour Killing (Karo-Kari) in Sindh Pakistan*. In: *The Women—Annual Research Journal*. Vol. 7, (Qureshi M.B.), University of Sindh, Sindh, Pakistan, 60-82
- Kamali M.H. (2018) *Stoning as punishment of zina: Is it valid?.* In: *Tajdid, Islah and Civilisational Renewal in Islam*. (Al-Shaikh-Ali A., Khan S.), International Institute of Islamic Thought, Virginia, U.S.A, 304-321
- Khan M.A. (1989) In: *The Constitution of the Islamic Republic of Pakistan, 1973.*, Vol.1, Pakistan Law House, Karachi, Pakistan

- Lerner G. (1989) Women's Studies. In: *The Creation of Patriarchy.*, Vol. 30, Oxford University Press, Oxford, Anglicko, 229-232
- Naseem F. (2021) Honour Killings in Pakistan: Socio-Economic Grounds and Effective Legal Checks., Ph.D. Dissertation, National Defence University, Islamabad, Pakistan
- Patel S., Gadit A.M. (2008) Karo-kari: a form of honour killing in pakistan. In: *Transcultural Psychiatry.* (Jarvis E.), SAGE Publications, Kalifornia, U.S.A, 683-694
- Sultan Z. (2018) In: Pakistan Penal Code 1860: Act No. XLV of 1860. Vol.1, (Tanoli M.F.), Hazara Law Associates, Pakistan, 306 strán.
- UNFPA (2000) The state of world population., United Nations Population Fund, New York, U.S.A, 84 strán.
- USCIRF (2021) Factsheet: Shari'a and LGBTI persons., United States Commission on International Religious Freedom, Washington, DC, U.S.A, 4 strany.
- Welchman L., Hossain S. (2005) Introduction: 'Honour', Rights and Wrongs. In: *'Honour': Crimes, Paradigms and Violence Against Women.* (Welchman L., Hossain S.), Zed Books, Londýn, Anglicko, 1-21
- WLUML (2001) Karo Kari, TorTora, Siyahkari, Kala Kali: "There is no 'honour' in killing" National Seminar Report., Women Living Under Muslim Laws, Lahore, Pakistan, 72 strán.

13 INTERNETOVÉ ZDROJE

Anees M.S., *'Honor Killings' Continue Unabated in Pakistan*. In: The Diplomat (online). 2022 (cit. 28.3.2023) Dostupné z: <https://thediplomat.com/2022/07/honor-killings-continue-unabated-in-pakistan/>

BBC News, *Qandeel Baloch: Court acquits brother of Pakistan star's murder*. In: BBC News (online). 2022 (cit. 22.3.2023) Dostupné z: <https://www.bbc.com/news/world-asia-60388111>

Bedari (online). 2021 (cit.31.3.2023) Dostupné z: <https://bedari.org.pk/>

Boone J., *Four sentenced to death for Pakistan 'honour killing'*. In: BBC News (online). 2014 (cit. 15.3.2023) Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/may/28/husband-pakistani-woman-battered-to-death-family-agreed-marriage>

Boone J., *Husband of Pakistani woman battered to death says family agreed to marriage*. In: The Guardian (online). 2014 (cit. 15.3.2023) Dostupné z: <https://www.theguardian.com/world/2014/may/28/husband-pakistani-woman-battered-to-death-family-agreed-marriage>

Dailey J.D., Raghu R.N., *Sociology: Honor killing*. In: Encyclopedia Britannica (online). 2016 (cit.28.3.2023) Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/honor-killing>

Hasmi Z., *Criminal Law (Amendment): Offences in the Name or Pretext of Honor Act, 2016 Passed by Majlis-e-Shoora (Parliament) of Pakistan*. In: Islamic Law Blog (online). 2021 (cit.4.4.2023) Dostupné na: <https://islamiclaw.blog/2021/05/18/criminal-law-amendment-offences-in-the-name-or-pretext-of-honor-act-2016-passed-by-majlis-e-shoora-parliament-of-pakistan/>

HBVA, *Honour Killings By Region*. In: Honour Based Violence Awareness (online). 2023 (cit.29.3.2023) Dostupné z: <https://hbv-awareness.com/regions/>

Human Rights Watch, *Item 12 - Integration of the human rights of women and the gender perspective: Violence Against Women and "Honor" Crimes*. In: Human Rights Watch (online). 2001 (cit.1.4.2023) Dostupné z: <https://www.hrw.org/news/2001/04/05/item-12-integration-human-rights-women-and-gender-perspective-violence-against-women>

Hussain A., *Aurat March: Pakistani women rally seeking safe public space*. In: ALJAZEERA (online). 2023 (cit.31.3.2023) Dostupné z: <https://www.aljazeera.com/news/2023/3/8/aurat-march-pakistani-women-rally-across-country>

Majeed A., *'Honour killing' goes up 27 percent in Sindh: Police*. In: SAMAA (online). 2021 (cit.29.3.2023) Dostupné z: <https://www.samaaenglish.tv/news/2389454>

Parsa F., *Iranian women campaign to stop the rise in "honor killings"*. In: The Middle East Institute (online). 2021 (cit.3.4.2023) Dostupné z: <https://www.mei.edu/publications/iranian-women-campaign-stop-rise-honor-killings>

Punjab Police, *HONOUR KILLING REPORTED CASES (2011-2021)*. In: PUNJAB POLICE, Government of the Punjab (online). 2021 (cit.15.3.2023) Dostupné z: <https://punjabpolice.gov.pk/honour-killings>

Saghal N., Townsend T., *Four-in-Ten Pakistanis say honor killing of women can be at least sometimes justified*. In: Pew Research Center (online). 2014 (cit. 29.3.2023) Dostupné z: <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2014/05/30/four-in-ten-pakistanis-say-honor-killing-of-women-can-be-at-least-sometimes-justified/>

Shamsy A.E., Coulson N.J., *Sharia: Islamic law*. In: Encyclopedia Britannica (online). 2023 (cit. 26.3.2023) Dostupné z: <https://www.britannica.com/topic/Shariah>

Siddique H., *'Honour-based' offences soared by 81% in last five years*. In: The Guardian (online) 2021 (cit.29.3.2023) Dostupné z: <https://www.theguardian.com/society/2021/oct/31/honour-based-offences-soared-by-81-in-last-five-years>

Ul Islam N., *Pursuit of honour in Pakistan often ends in murder*. In: TRT World (online). 2017 (cit. 15.3.2023) Dostupné z: <https://www.trtworld.com/magazine/pursuit-of-honour-in-pakistan-often-ends-in-murder-11201>

UNIFEM, *Women victims of violence in the OPT/Honour killings*. In: United Nations (online). 2007 (cit. 3.4.2023) Dostupné z: <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-206231/>

VICE News, *The Kohistan Story: Killing for Honor*. In: VICE News (online). 2016 (cit. 29.3.2023) Dostupné z: <https://www.vice.com/en/article/mbnz8x/the-kohistan-story-killing-for-honor>